

1550

KOLENDAR

**nabavljalne
zadruga državni
uslužbencev v
Mariboru**

za leto

1925

Samozaložba.

Tiskala tiskarna „Merkur“ v Ljubljani.

VAŽNO ZA DRŽAVNE NAMEŠČENCE.

Ker je danes vsled splošne druginje vsakomur zelo otežkočeno priti do novih oblačil, je tvrdka

DRAGO SCHWAR, Ljubljana

v očigled dejstvu, da so drž. nameščenci zanesljivi in točni plačniki, sklenila olajšati nabavo novih oblačil s tem, da vpelje za drž. nameščence **prodajo na obroke**, brez kakega povišanja prodajnih cen, o tem se lahko vsakdo prepriča.

Tvrdka nudi izredno bogat **manufakturni oddelek**. Najfinejše angleško sukno krasnih in modernih vzorcev. Double-sukno za suknje in raglane. Blago za damske plašče, pliš in svilene podloge, ki slove kot najlepše in primerne za damske plašče.

Konfekcijski oddelek ima na razpolago izborno izdelane obleke, raglane, zimske suknje, modne hlače in obleke za dečke ter sploh vsa oblačila za gospode.

Modni oddelek nudi vse potrebščine za gospode: Krasne kravate, samoveznice, ovratnike, rokavice, nogavice, podveznice, gumbe itd.

Oddelek perila je založen kar najboljše in ustreza gotovo vsaki želji, tako po modi in vzorcih, kakor po izborni kvaliteti.

Cenjenim rodbinam bo z ozirom na to, da se v tej naši najboljši trgovini lahko preskrbi vsa obitelj z oblačili in ker si more vsak državni nameščeneec otvoriti tu svoj konto, gotovo dobrodošlo.

Priporočamo tvrdko vsakomur kar najboljše.

KOLENDAR

nabavljalne zadruge državnih
uslužbencev v Mariboru

za leto

1925

Samozaložba.

Tiskala tiskarna »Merkur« v Ljubljani.

Koledar za navadno leto 1925.

Navadno leto 1925 ima 365 dni (med temi 52 nedelj) — ter se začne s četrtkom in konča s četrtkom.

Začetek leta 1925.

Občno in državno leto se začne novega leta dan, 1. januarja.
Cerkveno leto se začne 1. adventno nedeljo, 29. novembra.

Letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 4. uri 13 min. zjutraj;
Poletje se začne 21. junija ob 23. uri 50 min. ponoči;
Jesen se začne 23. septembra ob 14. uri 44 min. popoldne;
Zima se začne 22. decembra ob 9. uri 37 min. dopoldne.

Mrki solncea in meseca leta 1925.

Leta 1925. mrkne solnce dvakrat in mesec dvakrat. Le prvi solnčni in prvi mrk meseca bosta pri nas vidna.

Prvi solnčni mrk bo 24. januarja, začetek ob 13. uri 41 min., konec mrka bo ob 18. uri. Ta mrk bo viden v severni Ameriki, preko Atlantskega oceana, v zapadni in srednji Evropi. Popolni mrk seže do severnega obrežja Angleške. Pri nas bodo tri četrtine solnčne ploskve zakrite.

Delni mrk meseca pa bo 8. februarja ob 21. uri 9 min. in preneha 15 minut po polnoči. Ta mrk bo viden po celi Aziji, Afriki, Evropi in preko Atlantskega oceana do Amerike.

V temi bodo tudi tri četrtine meseca. Solnčni mrk 30. do 31. julija in mrk meseca dne 4. avgusta sta pri nas nevidna.

Kvaterni in drugi posti.

- I. kvatre, spomladanske ali postne 4., 6. in 7. marca.
- II. „ letne ali binškošne 3., 5. in 6. junija.
- III. „ jesenske 16., 18. in 19. septembra.
- IV. „ pozimske ali adventne 16., 18. in 19. decembra.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do Božiča — in od pepelnice do velikonočnega ponedeljka.

Premakljivi prazniki.

1. Ime Jezusovo: 4. januarja. — 2. Septuagesima: 8. februarja. — 3. Pepelnica: 25. februarja. — 4. Marija Dev. 7 žalosti (cvetni petek): 3. aprila. — 5. Velika noč: 12. aprila. — 6. Križev teden: 18., 19. in 20. maja. — 7. Vnebohod Kristusov: 21. maja. — 8. Binškošna nedelja: 31. maja. — 9. Sv. Trojica: 7. junija. — 10. Sv. Rešnje Telo: 11. junija. — 11. Srce Jezusovo: 19. junija. — 12. 1. adventna nedelja: 29. novembra. — Od Božiča do pepelnice je 8 tednov in 6 dni.

Državni prazniki.

1. Vidov dan: dne 28. junija.
2. Ujedinjenje S. H. S.: dne 1. decembra.
3. Rojstni dan kralja Aleksandra: dne 17. decembra.

Januar

1	Č	Novo leto	Živana
2	P	Makarij, op. ☽	Zlatan
3	S	Genovefa, dev.	Slavimir
4	N	p. N. Ime Jez.	Dobromir
5	P	Telesf. pap. m.	Berivoj
6	T	Sv. 3 kr. lji	Svetozar
7	S	Valentin, škof	Svetoslav
8	Č	Severin, op.	Bogoljub
9	P	Julijan, muč.	Vladimir
10	S	Pavel, l. p. ☼	Dobroslav
11	N	1. po raz. G.	Božidar
12	P	Ernest, škof	Bodigoj
13	T	Hilarij	Bogomir
14	S	Fel. iz Nole, sp.	Neda
15	C	Mavro, op.	Radoslav
16	P	Marcel, p., m.	Vladimir
17	S	Anton, pušč.	Ratislav
18	N	2. po raz. G. ☾	Vera
19	P	Kanut, kr., m.	Hranimir
20	T	Fabijan in Seb.	Živojin
21	S	Neža, dev. m.	Janja
22	Č	Vincencij, m.	Svyloj
23	P	Zor. Mar. Dev.	Vralislav
24	S	Timot. škof ☼	Milislava
25	N	3. po razgl. G.	Radosin
26	P	Polikarp, škof	Vsevlad
27	T	Janez Zlatoust	Dušana
28	S	Julijan, škof	Dragomil
29	C	Franč. Sal.	Branimir
30	P	Martina, dev.	Desislav
31	S	Peter N., sp ☾	Divna

Dan traje:

8 ur 26 min. do 9 ur 27 min.

Februar

1	N	4. po razgl. G.	Budmil
2	P	Svečnica	Dobrošin
3	T	Blaž, škof	Bojmir
4	S	Veronika, dev.	Daroslav
5	Č	Agata, dev. m.	Vukmil
6	P	Dorot., dev. m.	Ksenija
7	S	Romuald, op.	Malina
8	N	3. p. J. m. ☼	Zvezdodrag
9	P	Apolon., d. m.	Obrad
10	T	Skolastika, d.	Vojmil
11	S	Deziderij	Dodoslev
12	Č	Evlalija, m.	Zvonimir
13	P	Katarina, o. R.	Vralivoj
14	S	Valentin, m.	Nevesin
15	N	2. p. F. in J.	Vojadin
16	P	Julijana, d. m. ☾	Strahomir
17	T	Don. in tov. m.	Svetopolk
18	S	Flavijan, škof	Dobrana
19	C	Konrad, sp.	Bratomil
20	P	Elevterij, škof	Dragovan
21	S	Eleonora, kr.	Miloslav
22	N	1. n. St. sv. P.	Gojslav
23	P	Romana ☼	Čudomil
24	T	Pust. Matija	Divka
25	S	Pepel. Valb.	Sava
26	Č	Aleksander	Vladoj
27	P	Leander, škof	Krešimir
28	S	Roman, op.	Baldomir

Dan traje:

9 ur 30 min. do 10 ur 58 min.

Beležke

Marec

1	N	1. post. Albin	Gostimira
2	P	Simplicij, p.)	Tešimir
3	T	Kunigunda	Mislav
4	S	Kvat, Kazimir	Sladoje
5	Č	Evzebij, m.	Radomir
6	P	Miroslav	Miroslav
7	S	Tomo Akv.	Svetorad
8	N	2. p. Jan. o. B.	Bodni, Žegava
9	P	Franc. Rim.	Bojka
10	T	40 mučenikov	Stana
11	S	Heraklij, m. ☉	Radoja
12	Č	Gregor I., pap.	Božana
13	P	Rozina, vdova	Svetovil
14	S	Malilda, kr.	Desimir
15	N	3. p. Longin	Istana, Venisl.
16	P	Heribert, škof	Ljuboslava
17	T	Jedert, dev.	Budimir
18	S	Sredp. Edv. ☾	Slavoljub
19	Č	Jožef ž. M. D.	Zlata
20	P	Niketas, škof	Vlada
21	S	Benedikt, op.	Tuga
22	N	4. p. Oktavijan	Milojka
23	P	Oton	Dražislav
24	T	Gabrijel, n. ☉	Jaroslav
25	S	Marijino ozn.	Vida
26	Č	Emanuel, m.	Srdan
27	P	Rupert škof	Stanimir
28	S	Ivan Kap., sp.	Prosegoj
29	N	5. p. Tiha. C.	Branivoj
30	P	Angela F., vd.	Pribislav
31	T	Modest, škof	Mojmir

Dan traje:

11 ur 2 min. do 12 ur 47 min.

April

1	S	Hugon, škof)	Mulimir
2	Č	Franciš. Pav.	Cojmir
3	P	Mar. 7 žal. R.	Žarko
4	S	Izidor šk.	Dušica
5	N	6. Cvet. n. V.	Dabiživ
6	P	Sikst, pap.	Neradin
7	T	Herman, sp.	Radivoj
8	S	Dionizij, muč.	Viljevica
9	Č	Vel. č. M. K. ☉	Ljuban
10	P	Vel. p. Eceh.	Srčanica
11	S	Vel. s. L. I., p.	Vitislav
12	N	Velikanoč. J.	Ljubomir
13	P	Vel. pon. Her.	Milutinka
14	T	Tiburcij, m.	Godimir
15	S	Anastazija, d.	Gestirad
16	Č	Turibij, m. ☾	Božislava
17	P	Rudolf, muč.	Corinka
18	S	Apolonij, m.	Oradislava
19	N	Bela n. Kresc.	Tihorad
20	P	Sulpicij, m.	Dragislav
21	T	Anzelm, škof	Dragomira
22	S	Sot. in Koj, šk.	Ljutomir
23	Č	Adalb., šk. ☉	Vojteh
24	P	Jurij, muč.	Igor
25	S	Marko, evang.	Tugomir
26	N	2. povelj.	Zdeslav
27	P	Klet, pap.	Jaroslav
28	T	Vital, muč.	Slavica
29	S	Peter, muč.	Tankoslava
30	Č	Katarina, S.	Samorad

Dan traje:

12 ur 50 min. do 14 ur 29 min.

Beležke

Maj

1	P	Filip in Jakob)	Vojka
2	S	Atanazij, šk.	Vladoviti
3	N	3. povel. N. †	Mladen
4	P	Florijan, muč.	Cvetko
5	T	Pij V., pap.	Desirad
6	S	Ivan pr. vr.	Zdemir
7	Č	Stanis., šk. m.	Ognjena
8	P	Mihael nad. ☽	Budislav
9	S	Oregorij N., šk.	Prvinico
10	N	4. povel., Izidor	Dvoroč
11	P	Cangolf, op.	Tešimir
12	T	Pankracij, m.	Stojmir
13	S	Servacij, šk.	Jasna
14	Č	Bonifacij, m.	Svetolik
15	P	Zofija, m. ☾	Jaromira
16	S	Ivan Nep., m.	Mladena
17	N	5. pov., P. sp.	Dušoje
18	P	Venancij	Mladica
19	T	Celestin)	Predivoj
20	S	Bernard) Kr- ževjo	Milodar
21	Č	Vnebohod G.	Jelina
22	P	Julija, dev. ☽	Boža
23	S	Deziderij, šk.	Milorad
24	N	6. pov., Ivana	Doslav
25	P	Urban, pp.	Nosimir
26	T	Filip N., sp.	Milivoj
27	S	Ivan P.	Volkašin
28	Č	Viljem, op.	Jaromir
29	P	Maksim, šk.	Dana
30	S	Erdin., sp. ☾	Milica
31	N	Binkošti A.	Bojслав

Dan traja:

14 ur 32 min. do 15 ur 47 min.

Junij

1	P	Bink. pond.	Radovan
2	T	Erazem, škof	Ljuba
3	S	Kvat. Klotilda	Nadina
4	Č	Kvirin, šk.	Milojko
5	P	Bonifacij, šk.	Dobromil
6	S	Norbert, šk. ☽	Milutin
7	N	sv. Trojica L.	Bogomil
8	P	Medard šk.	Višeslav
9	T	Prim. in F., m.	Cidomir
10	S	Marjeta, kralj	Dostona
11	Č	Sv. R. Telo B.	Dušica
12	P	Ivan Fak., sp.	Hrvoje
13	S	Ant. Pad. ☾	Zorica
14	N	2. pob., Bazilij	Radoslav
15	P	Vid, muč.	Vidoslav
16	T	Beno, škof	Dragomir
17	S	Adolf, škof.	Tratomir
18	Č	Gervazij in P.	Bodin
19	P	Srce Jezus., J.	Volkoslava
20	S	Silverij, pap.	Milava
21	N	3. pob., Aloj. ☽	Vera
22	P	Pavlin, škof	Miloš
23	T	Truda	Coštimir
24	S	Janez Krstn.	Janislav
25	Č	Prosper, šk.	Momčilo
26	P	Vigilij, šk.	Hrana
27	S	Ladislav, šk.	Ladislav
28	N	4. pob., V. d.	Vidov dan
29	P	Peter in Pavel)	Peroslav
30	T	Spomin sv. Pav.	Pavlimir

Dan traja:

15 ur 48 min. do 16 ur 2 min.

Beležke

Julij

1	S	Teobald, pušč.	Bogoslav
2	C	Obisk M. Dev.	Dragonama
3	P	Heliodor, škof	Branislav
4	S	Urh, škof	Belizar
5	N	5. pob., C. M.	Ciril in Metod
6	P	Izaija, pr. ☿	Domogoj
7	T	Vilibald, škof	Vukašin
8	S	Elizabeta, kr.	Milolika
9	C	Anatolija, dev.	Hvalimir
10	P	Amalija, dev.	Stojan, Ljubica
11	S	Pij I., papež.	Medo
12	N	6. pob. M. i. F. ☾	Draguška
13	P	Marjeta, dev.	Dragan
14	T	Bonav., šk.	Slobodin
15	S	Razdel. apost.	Vladimir
16	C	Dev. M. Karm.	Bogdan
17	P	Aleš, spoz.	Držislav, Javra
18	S	Friderik, šk.	Niroslav, Lelja
19	N	7. pob. Avrel.	Radoš
20	P	Elija, pr. ☿	Ceslav
21	T	Prakseda, d.	Olga, Zora
22	S	M. Magdalena	Pribina, Majda
23	C	Apolinar šk.	Brana
24	P	Kristina, d. m.	Ratimir
25	S	Jakob, apost.	Boljedrag
26	N	8. pob. Ana	Jana
27	P	Pantaleon, m.	Dušan
28	T	Viktor, P. m. ☾	Svetomir
29	S	Marta, dev.	Dobriča, Bož.
30	C	Abdon in S.	Vitograg
31	P	Ignacij L., sp.	Boleslav

Dan traja:

16 ur 2 min. do 15 ur 6 min.

Avgust

1	S	Petra vezi	Dedomir
2	N	9. pob. Porc.	Bojan
3	P	Najdba. sv. Št.	Strašimir
4	T	Dom. sp. ☿	Ljubočica
5	S	Marija Saež.	Predobra
6	C	Gosp. sprem.	Vlastica
7	P	Kajetan, sp.	Vidojka
8	S	Cirijak, m.	Godeslav
9	N	10. pob. Rom.	Ratibor
10	P	Lovrenc, muč.	Ozrin, Jurica
11	T	Suzana, dev.	Bolemir, Vojka
12	S	Klara, dev. ☾	Dobrogost
13	C	Hipolit in Kas.	Gostimir
14	P	Evzebij, spoz.	Jaroslav
15	S	Vneb. M. D.	Dragomir
16	N	11. p. Rok, sp.	Branislav
17	P	Bertram	Slobodan
18	T	Helena, vdova	Zelimir
19	S	Ludov. Tol. ☿	Ljudevit
20	C	Štefan, kralj	Žarka, Boris
21	P	Ivana, Fr., vdov.	Mirjana
22	S	Timotej, muč.	Ostrivoj
23	N	12. pob. F. B.	Zdenko
24	P	Jernej, ap.	Borivoj
25	T	Ludovik, sp.	Dragorad
26	S	Cefirin I., p.	Perutka
27	C	Jožef K., sp. ☾	Zlatko, Natal.
28	P	Avguštin, šk.	Milogoj
29	S	Obgl. sv. J. K.	Zelided
30	N	13. pob. R. L.	Mika
31	P	Rejmund sp.	Mildrag

Dan traja:

15 ur 3 min. do 13 ur 30 min.

Beležke

September

1	T	Egidij, op.	Jarmil, Mladin
2	S	Štefan, kr. ☉	Miljeva
3	Č	Serafina	Milovan
4	P	Rozalija, dev.	Rožica
5	S	Lov. Just., šk.	Nedeljka
6	N	14. p. Magnus	Radonica
7	P	Regina	Bronislava
8	T	Rojstvo M. D.	Tolimir
9	S	Gorgonij, m.	Vsemir, Sina
10	Č	Nik. T., sp. ☾	Mara
11	P	Protij in H.	Slaven
12	S	Ime Marij. M.	Večedrag
13	N	15. pob. Mat.	Žremil
14	P	Povišanje kr.	Znanoslav
15	T	Nikomed, m.	Svegoj
16	S	Kv. Ljudmila	Sodimir
17	Č	Hildegarda	Pryan
18	P	Tomaz B. ☼	Sokolica
19	S	Januarij, m.	Vitodrag
20	N	16. pob. Evst.	Morana
21	P	Matěj, ap.	Blagoslav
22	T	Navricij i. tov.	Celimir
23	S	Tekla, dev. m.	Slavna
24	Č	Rupert	Sodivoj
25	P	Kleofa, sp. ☽	Uroš, Taša
26	S	Ciprijan in J.	Stojslava
27	N	17. p. K. i. D.	Vajdrag
28	P	Vaclav, kralj	Vidiba
29	T	Mihael, nadan.	Miloš
30	S	Jeronim, sp.	Jekica

Dan traja:

13 ur 26 min. do 11 ur 46 min.

Oktober

1	Č	Remigij, op.	Pribimir
2	P	Angel var. ☉	M ran
3	S	Kandid, m.	Vitomir
4	N	18. pob. Fr. S.	Tugodrag
5	P	Placid, in t., m.	Dumnuka
6	T	Brunon, sp.	Brunoslav
7	S	Rožn. v. Just.	Dragonika
8	Č	Brigita, vd.	Dragosta
9	P	Dion., šk. ☾	Svetlina
10	S	Franc B., sp.	Štremil
11	N	19. pob. Nik.	Negoslava
12	P	Maksim. šk.	Drugislav
13	T	Edvard, kralj	Slavoljub
14	S	Kalisl, pap.	Sestrema
15	Č	Terezija, dev.	Radislav
16	P	Gal, opat.	Velena
17	S	Hedv., kr. ☼	Branko
18	N	20. pob. L., cv.	Travica
19	P	Peter Alk., sp.	Spasenija
20	T	Felicijan, m.	Raša
21	S	Uršula, dev.	Stojslav
22	Č	Kordula, dev.	Zorislav
23	P	Ivan Kap.	Živka, Dalibor
24	S	Rafacl, nad. ☽	Blagota
25	N	21. pob. Kriz.	Zlatija
26	P	Amand	Demetrij
27	T	Frumencij, šk.	Lovorka
28	S	Simon in Juda	Mila
29	Č	Narcls, škof	Oradimir
30	P	Klavdij, muč.	Vladika
31	S	Volb., šk. ☉	Srečko

Dan traja:

11 ur 43 min. do 10 ur 0 min.

Beležke

November

1	N	22. pb. Vsi sv.	Ljubomir
2	P	Ver. duše, J.	Dušica
3	T	Viktorin, šk.	Bogomil
4	S	Karol B.	Dragotin
5	Č	Emerik	Savina
6	P	Lenart, op.	Ratislav
7	S	Engelbert, šk.	Zdenka
8	N	23. pob. B. ☾	Bogomir
9	P	Božidar, m.	Božidar
10	T	Andrej A., sp.	Vekomir
11	S	Marlin, šk.	Braslav
12	Č	Kunibert	Davorin
13	P	Stanislav K.	Stanka
14	S	Venerand	Borislava
15	N	24. pob. Leop.	Lavoslav
16	P	Otmar, sp. ☉	Ivan Trog.
17	T	Gregor, škof	Ljubava
18	S	Odon, sp.	Oliva
19	Č	Elizabeta kr.	Jelisava
20	P	Srečko V.	Vladiboj
21	S	Darov. M. D.	Grmislav
22	N	25. pob. Cec.	Jezdimir
23	P	Klemen, p. ☽	Milivoj
24	T	Ivan od kr.	Zoran, Jeca
25	S	Katar., d. m.	Kolimir
26	Č	Konrad, šk.	Zdedrag
27	P	Virgil, škof	Goroslav
28	S	Sosten, m.	Krajmir
29	N	1. adv. Satur.	Skoromir
30	P	Andrej, ap. ☿	Hrabroslav

Dan traja:

9 ur 57 min. do 8 ur 41 min.

December

1	T	Nar. praz. E.	Praz. nar. uj.
2	S	Bibijana, m.	Tihomir
3	Č	Francišek Ks.	Drago
4	P	Barbara, d. m.	Velika
5	S	Saba, opat	Sava Stojana
6	N	2. adv., Nik.	Borivoj
7	P	Ambrož, šk.	Mojslav
8	T	Br. sp. M. D. ☾	Vešelin
9	S	Leokadija	Savica
10	Č	Judita	Dražič, Mira
11	P	Damaz, pap.	Gojica
12	S	Maksencij, m.	Široslav
13	N	3. adv. Lucija	Vitača
14	P	Spiridijon, šk.	Vojmir
15	T	Kristina, d. ☉	Cvetena
16	S	Kval. Adela	Jeronega
17	Č	Lazar, škof	Kraljev roj. d.
18	P	Gracijan, škof	Ljubonega
19	S	Nemezij, m.	Uglješa
20	N	4. adv. Lib	Boživoj
21	P	Tomaž, ap.	Tomislav
22	T	Dem. in H. ☽	Prerad
23	S	Viktorija, dev.	Ozrislav
24	Č	Adan in Eva	Dunja
25	P	Božič Roj. G.	Božica
26	S	Štefan, m.	Koronoslav
27	N	po Bož. J. ev.	Pelislav
28	P	Nedol, otroč.	Vuk. Zorica
29	T	Tomaž, škof	Vrhoslav
30	S	David, kralj ☿	Branimir
31	Č	Silvester, pap.	Hodimir

Dan traja:

8 ur 39 min. do 8 ur 24 min.

Beležke

Kraljeva hiša Karagjorgjevičev.

† Nj. Veličanstvo kralj Peter I., rojen dne 29. junija l. 1844. v Beogradu. Poročil se dne 30. julija 1883. na Cetinju s hčerko črnogorskega kneza Nikole, kneginjo Zorko, ki je umrla dne 4. marca leta 1890. Za kralja Srbije je bil izvoljen dne 2. junija l. 1903. Prestol je zasedel dne 12. junija l. 1903. Kronan je bil v Beogradu dne 8., a maziljen dne 26. septembra l. 1904. v Žiči. Dne 1. decembra l. 1918. je postal kralj države SHS. Kralj Peter je umrl dne 16. avgusta l. 1921.

Nj. Veličanstvo kralj Aleksander, rojen na Cetinju dne 4. decembra l. 1889., ki je bil od leta 1914. kot regent-prestolonaslednik izvrševatelj kraljevske oblasti, je bil po smrti očeta kralja Petra I. proglašen 16. avgusta leta 1921. za kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Poročil se je dne 8. junija l. 1922. v Beogradu z rumunsko princezino Marijo (hčerko rumunskega kralja Ferdinanda I. in rumunske kraljice Marije), rojeno dne 8. januarja leta 1900.

Prestolonaslednik Nj. Veličanstvo kraljevič Peter, sin Nj. Vel. kralja Aleksandra in kraljice Marije, rojen 6. sept. 1923. v Beogradu.

Nj. kraljevsko Veličanstvo kraljevič Gjorgje, rojen na Cetinju dne 27. avgusta l. 1887., brat Nj. Vel. kralja Aleksandra.

Nj. Veličanstvo princeza Jelena, rojena na Reki dne 23. oktobra leta 1884., sestra Nj. Vel. kralja Aleksandra. Poročena v Petrogradu s knezom Jovanom Konstantinovičem dne 21. julija leta 1911.

Nj. Visočanstvo knez Arzenije Karagjorgjevič, brat Nj. Vel. kralja Petra, rojen dne 4. aprila leta 1859.

Nj. Visočanstvo knez Pavle, sin kneza Arzenija, rojen dne 15. aprila l. 1893. Poročil se je dne 22. oktobra l. 1923. s princezino Olgo, hčerko grškega kralja.

Miloš Štibler:

Konzumne zadruge.

Domovina konzumnih zadrug je na Angleškem. Že v 18. stoletju so tam izvedli veliko agrarno reformo — pred francosko revolucijo. Izvedli so jo na tak način, da je zemlja ostala veleposestniku, kar je dalo povoda za silen razmah industrije, ker je pri taki rešitvi agrarnega reda bila na razpolago velika množica ljudi brez zemlje, ki so zaposlenosti v industriji dajali prednost pred zaposlenostjo pri veleposestniku. V istini se je zaposlenost v industriji v mnogem oziru izkazala za povoljnejšo, nego je bila ona pri veleposestniku, toda boj med interesi podjetnika in interesi delavstva je obstojal tudi v industriji. Na eni strani se ponavlja stremljenje močnejšega — tokrat gospodarsko močnejšega — izkoriščati gospodarsko šibkejšega, kar zasledujemo v socijalni zgodovini človeštva do najstarejših dob; na drugi strani se pojavljajo v industriji razne krize, ki v resnici navadno zadenejo podjetnika in delavca, vendar skoraj redno delavca mnogo bolje, nego podjetnika. Ti pojavi so na Angleškem, v domovini najstarejše industrije, že zgodaj povzročili odpor izkoriščanega delavstva, odpor, ki je končno vodil k zadrudni samopomoči, k ustanovitvi konzumnih zadrug.

Delavci sami so bili neposredno prizadeti, toda v boju za izvojevanje povoljnejših življenskih pogojev niso bili osamljeni, nego so našli krepko podporo pri raznih človekoljubih (filantropih). Najznamenitejši med slednjimi je bil Robert Owen, katerega ime je z angleškim delavskim pokretom tiste dobe v ozki zvezi. Dasiravno je sam bil industrijalec, je vendarle pokazal toliko socijalnega čuta, toliko ljubezni do gospodarsko izkoriščanega ljudstva, da ga socijalna zgodovina upravičeno

navaja na zelo vidnem mestu. Znano je, da je Owen kot industrijalec dajal svojim delavcem ugodnosti, kakršnih delavstvo takrat menda v nobenem drugem industrijskem podjetju ni uživalo. Istotako je znan njegov poskus z združnim obdelovanjem zemlje: Prodal je na Angleškem svoja podjetja, zbral kopo ljudi, odšel z njimi v Ameriko in tam nabavil precej zemlje. To zemljo je oddal v skupno last onim, ki so prišli z njim. Sami da obdelujejo to posestvo in sami da so lastniki. Danes bi dejali: Poskus komunizma. Mnogo je bilo takih poskusov že poprej, mnogo pozneje. Tudi Owenov poskus je propadel, toda ni dvoma, da je večina vseh takih dosedanjih komunističnih poskusov zapustila vsaj nekaj dobrih posledic za one, ki so v komunizmu iskali za sebe socijalne pravičnosti. Komunizem je po današnjem spoznanju menda najradikalnejša forma boja proti gospodarskemu izkoriščanju sočloveka. Morda človeški duh to formo pravilno konstruira, toda praktično življenje v tem pogledu doslej nikjer ni moglo doseči teorije.

Sorodnost takih stremljenj z združništvom nam lepo dokazuje Robert Owen. Ni bil niti izrazit zadrugar, niti izrazit komunist in vendar je napisal stavek, ki kaže na jedro konzumnega združništva: »Konzumenti, potrebno je, da postanete sami svoji trgovci in sami svoji fabrikantje, ako se hočete preskrbovati z blagom najboljše kakovosti in po najnižji ceni.« Isto bi lahko govoril zadrugar, isto socijalist, isto komunist. Tako je v teoriji, med tem ko praksa po vseh dosedanjih izkušnjah daje združništvu prednost pred komunizmom in političnim socijalizmom. Socijalist lahko ponavlja citirane Owenove besede kot svoje geslo, ponavlja jih lahko komunist, a vodijo tudi zadrugarja. Toda praktično tega gesla doslej ni nobeden drugi pokret izvrševal s tolikim uspehom, kakor združništvo kot socijalni pokret, ki boja zoper socijalno krivico ne vodi z ognjem in mečem, nego potom evolucionarnega odstranjevanja povzročiteljev poedinih krivic.

* * *

Angleška združna zgodovina poroča, da so nastale prve konzumne zadruge v tem narodu že krog l. 1760. To niso bile zadruge, ki se pečajo samo z nabavljanjem raznih življenskih potrebščin iz rok drugih producentov, nego že v prvi dobi najdemo konzumne zadruge tudi pri samoproizvodnji: Najdemo združne pekarije in združne mlīne. Tekom desetletij se je

takih žadrag ustanovilo veliko število. Ekonomske razmere so silile k ustanavljanju revne sloje same, predvsem delavce, razen tega pa so se za stvar zavzeli tudi razni človekoljubi. Mnogo se je govorilo po kongresih, mnogo pisalo o zadrugah in tako najdemo l. 1832 na Angleškem že okoli 300 konzumnih zadrug. Ves ta pokret pa ovira velika zmeta, ki je izvirala baš iz sodelovanja človekoljubov. Le-ti so dajali denar, a navadno niso kupovali v zadrugi, med tem ko konzumenti niso vlagali denarja, nego so le v zadrugi kupovali, ne da bi imeli napram zadrugi še kakršnokoli drugo obvezo. Pri takih razmerah ni bilo govora o tem, da bi se mogel razviti zadružni čut, brez katerega ni zadružništva, filantropi pa so se prejalislej naveličali vlagati kapital brez protivrednosti, kar je končno vodilo do tega, da se je začelo dobičke deliti na vloženi kapital. S tem korakom so te prve zadruge popolnoma izgubile svojstva, ki so po današnjem našem spoznanju bistvene za konzumne zadruge. Večina v prvi dobi ustanovljenih zadrug je zopet propadla.

Po dolgem iskanju in po mnogih otročjih boleznih zaznamuje pokret velik uspeh l. 1844, ko so ustanovili zadrugo »rošdalski pravični pijonirji«. Bili so to priprosti delavci — tkalci, ki so se nahajali v veliki bedi, povzročeni na eni strani vsled izkoriščanja od strani delodajalcev, na drugi strani pa vsled krize, v kateri se je v istem času nahajala angleška tkalska industrija. Delavci, obupani radi žalostnega svojega položaja, so razmišljali o sredstvih za odpomoč. Po mnogih posvetovanjih se odločijo napraviti lastno trgovino, ki naj si stavi za nalogo tudi ustanovitev lastnih tovarn, v katerih bi mogli člani zadruga najti zaposlenosti osobito v času krize, razen tega bi zadruga imela skrbeti za zdrava in cena stanovanja svojim članom. Ta velikopotezni načrt so začeli »rošdalski pijonirji« izvrševati dne 21. decembra 1844 — torej ravno pred 80 leti — ko so otvorili prodavnico svoje konzumne zadruge. Mnogo smeha je bilo takrat v Rošdalu med nasprotniki zadružništva, češ tkalci so zoreli, drugače se ne bi mogli odločiti za tako velike načrte. Toda reveži se niso dali uplašiti in zgodovina jim je dala prav.

»Rošdalski pijonirji« so uvaževali vsa izkustva, ki so jih Angleži dotlej napravili s svojimi konzumnimi zadrugami in so dali glavno podlago za načela, po katerih se konzumno združništvo razvija od 1844. leta naprej — ne samo na Angleškem, nego po celem kulturnem svetu. Ta načela moremo danes kratko označiti s sledečimi petimi točkami:

1. Zadruga kupuje potrebščine za svoje člane neposredno od producenta ali pa jih sama proizvaja.

2. Kdor hoče v zadrugi kupovati, mora biti član zadruge. Le izjemoma prodaja zadruga tudi nečlanu.

3. Zadruga prodaja članom po isti ceni, po kateri prodajajo privatni trgovci.

4. Zadruga prodaja članom le proti takojšnjemu plačilu.

5. Bilančni višek se koncem leta razdeli tako-le: En del se vloži v rezervni fond, nekaj se porabi za prosvetne in dobrodelne namene, večina viška pa naj se povrne članom po konzumu, t. j. tako, da tisti, ki je v zadrugi tekom leta več kupoval, prejme sorazmerno večji del viška.

Prvo načelo: Ako zadruga kupuje neposredno od producenta, je izločila s tem vse posrednike, ki so se v nezadružni trgovini vrinili med producenta in konzumenta ter s tem v prvi vrsti na škodo konzumenta blago podražili. Odstraniti te posrednike je prvi in lažji del konzumnega zadružništva. Toda zadruga mora iti in je povsod tudi šla še dalje: k samoprodukciji. Producent ni le producent, nego obenem tudi trgovec. Je trgovec napram producentom surovin, napram delavcem, ki mu delajo v podjetju, in napram odjemalcem proizvodov. Fabrikantov dobiček je potemtakem v pretežni večini, če ne izključno, trgovski dobiček in naloga konzumne zadruge je, da tudi ta dobiček zagotovi konzumentu. Konzumne zadruge vseh narodov se te naloge dobro zavedajo, ker vedno v večji meri prehajajo k samoprodukciji.

Drugo načelo: Zadruga sme prodajati le članom. Nečlanom samo izjemoma, le tedaj, če bi mogla drugače zadrugi nastati kaka škoda. To načelo je silno važno radi tega, ker v prvi vrsti baš ono dela razliko med konzumno zadrugo in nezadružno trgovino. Nezadružna trgovina — trgovec ali kakršnokoli trgovsko združenje — leži izven kroga konzumentov ter ji je želja, najti v krogu konzumentov čim najboljše kupce, napraviti torej na račun konzumentov čim večji dobiček. Konzumna zadruga pa se mora popolnoma kriti s krogom svojih konzumentov. Oni morajo biti njeni člani, t. j. njeni gospodarji, lastniki. To je edino sredstvo, da se prepreči kakršnokoli izkoriščanje konzumenta, ker ni verjetno, da me bo izkoriščalo ono podjetje, kateremu sem lastnik, gospodar. Pač, tudi to se izjemoma dogaja, toda samo v onih zadrugah, v katerih se člani ne zavedajo svojih pravic in dolžnosti. Zadruga naj torej prodaja

le svojim članom in jih naj tudi vzgaja. Zadruga pa, ki v enaki meri prodaja članom in nečlanom, je zadruga samo še po pravni obliki, nikakor pa ne odgovarja več združnemu duhu. Odiranje konzumenta od strani take zadruga ni prav nič prijetnejše in plemenitejše od sličnega postopanja nezadružne trgovine.

Tretje načelo: Važni razlogi zahtevajo, da mora zadruga prodajati blago članom po dnevni ceni nezadružne trgovine, in sicer: a) Premnogi so slučajji, da so člani sami začeli barantati z blagom, ki so ga od svoje zadruga prejeli izpod dnevne cene. To ni združno, ker zadruga hoče članu preskrbeti blago le za njegov konzum, a ne za barantanje. b) Ako bi se blago sproti dajalo po nižji ceni, bi član pri vsakem nakupovanju prejel malenkostno diferenco, katere navadno niti občutil ne bi. Če pa se mu diferenca izplača krajem poslovnega leta v obliki povračila za konzum, tedaj dobi, ako je redno kupoval v zadrugi, lep znesek, kar bo več zaleglo, kakor sproti pri vsakem kupovanju po nekoliko par ali dinarjev. c) Končno se mora stalno misliti na možnost nepredvidenih izgub. Ako bi zadruga dajala članom blago po lastni ceni, tedaj si za slučaj izgub ne more pripraviti nikakih rezerv. Zato je potrebno postopati pri prodajanju po tu navedenem načelu, da se osigura tudi dotacija rezervnega fonda, kakor je predvideno pri petem načelu.

Četrto načelo: Plačevanje proti takojšnjemu plačilu dela zadrugam dosti preglavic, toda le dokler je zadruga mlada. Čas sam vsaki zadrugi dokaže pravilnost tega načela. Dva glavna razloga sta merodajna: Ako zadruga daje blago na kredit, mora tudi s pomočjo kredita kupovati, a s tem se roba draži, namen zadruga pa je, preskrbovati člane s čim boljšo in s čim cenejšo robo. Drugi razlog je, da mora zadruga vzgajati. Kolikokrat je malomarnejši gospodar nabavil več blaga, kakor mu je bilo potrebno, a to samo radi tega, ker se mu je dajalo in ponujalo na kredit. Tudi vemo iz gospodarske zgodovine, da so oderuhi skušali s kreditom privezati žrtev na sebe v svrhu čim temeljitejšega izkoriščanja.

Peto načelo: Zadruga mora skrbeti za primerno močan rezervni fond, a vedno naj primerne zneske žrtvuje tudi za prosvetne in dobrodelne namene, pred vsem pa na korist svojega članstva. Čim večji znesek pa se naj vsako leto po izvršenem letnem obračunu povrne članom po konzumu, t. j. sorazmerno vrednosti kupovanja blaga v zadrugi. Nikdar se letni prebitek ne sme deliti po vplačanih deležih. Deležem niti obresti ni treba

priznati, če pa se že priznajo, naj bodo minimalne. Vsak član išči korist v tem, da dobi dobro blago in koncem leta čim največ povračila po konzumu.

S tem so kratko naznačena glavna načela konzumnih zadrug, kakršna se nam pokažejo, ako razmotrivamo bistvo konzumnih zadrug zgolj s stališča ekonomske teorije. Zakonodajna poedinah držav in narodov daje potem načelom še gotove zakonske oblike. Spominjam n. pr. na predpise, ki veljajo po zakonu o nabavljajnih zadrugah državnih uslužbencev za deleže, rezervni fond, za porabo letnega prebitka itd.

* * *

Na eni strani vidimo, da je konzumno združništvo že dokaj staro, na drugi strani moremo konstatirati, da so se tekom dobrih 150 let uveljavila gotova načela, katera treba poznati in respektirati, ako hočemo svoje konzumne zadruge voditi do uspehov. Nevpoštevaje glavnih načel vodi in je vedno vodilo k neuspehu.

Ali so konzumne zadruge bile potrebne ali ne, o tem se danes ne razpravlja več. Ima jih cel svet in o tem je podan pač najmočnejši dokaz za koristnost tega pokreta Posebno veliki so uspehi v prvotni domovini konzumnih zadrug: Nad pet milijonov organiziranih zadrugarjev (torej najmanj 20 milijonov duš!) dve silni nakupni centrali, mnogo sto lastnih tovarn konzumnih zadrug, velika lastna posestva, lastno brodoge in silni lastni kapitali: To so uspehi rošdalskih pravičnih pionirjev in angleške pridnosti na združnem polju. Velike uspehe vidimo po vseh ostalih kulturnih državah. Mi v Jugoslaviji smo tudi na tem polju še mladi. Učimo se od drugih in delajmo za sebe!

JOSIP PETELINC LJUBLJANA

(blizu Pr. šernovega spomemika) ob vodi

Na veliko. Na malo.

Priporoča potrebščine za šivilje, krojače, čevliarje, sedlarje, modno blago, pletenine, žepne robce, ščetke, sukance, toaletno blago.

Telefon 913   Telefon 915

T. GROŠEL, Ljubljana

Poljanska cesta šte. 7

Telefon interurban št. 373.

Delikatese, mast in slanina
na debelo.

Josip Beguš:

Državni uslužbenci in zadružništvo.

O tožbah glede slabèga gmotnega položaja državnih uslužbencev čujemo dan za dnem in čitamo v časopisju že ves čas, od kar živimo v svoji novi državi. Toži in vzdihuje vse vprek, od najnižjega uslužbenca do visokega uradnika, od priletnega družinskega očeta s številno rodbino do samca in samice, ki sta storila šele prve korake v resno, samostojno, realno življenje. Nikomur ne zadoščajo njegovi službeni prejemki, ki mu jih daje država; nikomur ali le malokaterim pa pride na misel, da bi se poglobili v vprašanje, zakaj je tako in kako bi se dalo odpomoči tem žalostnim razmeram, pod katerimi vzdihuje na tisoče naših tovarišev. Večina od nas čaka potrpežljivo, kdaj bomo dobili vlado, ki bo z resno, energično voljo rešila naše vprašanje tako, da bomo vsi zadovoljni, ali pa vsaj tako, da bomo mogli preživljati sebe in svojo rodbino.

Kakor povsod, pa je tudi pri nas vendar le nekaj nestrpežev, ki so se naveličali brezkončnega čakanja, ki so obupali nad dobro voljo kakor aprilsko vreme menjajočih se vlad in so pričeli iskati drugih virov in potov za svoj življenski obstanek. Povsem razumljivo, ker živeti morajo s svojimi družinami in živ ne more nihče v grob. Važno za nas in potrebno pa je, da premotrino način, kako si poiskujejo izboljšati svoje življenje in s kakšnim namenom iščejo pota, ki naj bi jih privedla do zaželjenega cilja.

Ako to premišljujemo, se nam pokaže ne baš razveseljiva slika. Nekateri si poiščejo drugo, boljšo službo, kar je za one, katerim se to posreči seveda najenostavnejše. Drugi, katerim to ni mogoče, letajo za postranskimi zaslužki, kakor metulji od cvetke do cvetke, da se nasrkajo čim več življenskih moči za sebe in svoje. Prvim, kakor drugim je na tem, da si pomagajo in olajšajo breme življenja samo sebi, če mogoče celo v taki meri, da živijo sami v razkošju, med tem ko prepuščajo svoje ostale tovariše, katerim se ne posreči niti prvo, niti drugo, njihovi tužni usodi. Za opravičilo dobimo od njih naiven, — Bog zna od kod izvirajoč in prazen izrek: »saj je tudi Bog naj-

preje sam sebi brado ustvaril«. Ne ravnajo pa se niti po tem naivnem izreku v celoti, ker bi morali sicer vsaj potem, ko so sami že dobili »brado«, skrbeti za to, da jo dobijo tudi drugi, saj je ustvaril Bog brade potem tudi drugim.

Ta čisto egoističen namen in način samopomoči, da pomagaj vsak sam sebi, ne ozirajoč se na svoje tovariše, ni pravilen in ga je ves kulturni svet načelno že davno zavrzel. Izbral si je čisto drug način boja za svoj obstanek, za svojo ekonomsko ohranitev in neodvisnost, lepši način in človekoljubnejšo pot združništva. Povsod pri vseh narodih in slojih ljudstva vidimo, kako se združujejo ljudje v vse mogoče gospodarske organizacije, v katerih se učijo, medsebojno podpirajo in nastopajo skupno za skupne interese. Skrb za samega sebe stopa povsod v drugo vrsto, medtem ko v prvo vrsto stopa čimdalje bolj skrb za celokupnost in splošnost, kjer bo imel zasigurano mesto tudi vsak posameznik, ki je bistven del te skupnosti in splošnosti. Čim bolj prodira pri ljudstvu izobrazba, tembolj se ublažujejo pri njem čustva, tembolj se razvija pri njem socijalni čut, sočutje in ljubezen do bližnjega, nastaja razumevanje in smisel za skupnost in splošnost. To pa so semena, iz katerih vsklije in raste zadružništvo. V boju za ciljem skrbeti za skupne interese vseh in za vse, koraka v prvih vrstah povsod zadružništvo, zato so se ga oprijeli vsi sloji vseh kulturnejših narodov in ga ščitijo in gojijo kot svojo veliko in važno pridobitev. Tudi naša domovina ni zadnja med njimi.

Naše kmetsko ljudstvo in delavstvo je z radostjo pozdravilo zadružno misel, katero so širili med njim njegovi prvoboritelji in ljubitelji. Uvidelo je, da je to tista pot, ki ga privede v boljše čase in boljše razmere. Oprijelo se je z vso ljubeznijo, resnostjo in vztrajnostjo te misli in je pristopilo z veseljem k njenemu uresničenju. Danes vidimo, kako mogočne stavbe, kako trdne postojanke na gospodarskem polju so nastale iz te misli, koliko zadrug in drugih podjetij se je s pomočjo te misli ustvarilo za to ljudstvo. Koliko kmetskega in delavskega premoženja je ohranjenega potom teh zadrug ljudstvu, onega premoženja in denarja, ki si ga je moralo prislužiti s trdimi, krvavimi žulji in ki bi brez teh zadrug prešlo zopet v tuje, tiste roke, katere bi ga ravno s tem njegovim denarjem zopet izkoriščale in žele! Vse to veliko premoženje je ohranjeno tem slojem in z vsem tem premoženjem sedaj sami gospodarijo sebi v prid in po svoji volji.

Póleg tega velevažnega socijalnega momenta pa ima zadružništvo na ljudstvo še drug, nič manj važen vpliv v moralnem oziru. Dokler je človek sam, je v večnem in kolosalnem vrvenju človeštva sirota, ker je preslaboten, da bi kljuboval vsem številnim življenskim neprilikam. Izkoriščan vsestransko, je nesrečen in mračen in vsaka sapa in preizkušnja ga podere na tla, a nikogar nima, ki bi ga dvignil. S tem, da mu pomaga zadružništvo do boljših in zadovoljnejših socijalnih razmer, vpliva nanj objednem tudi moralno. Saj se človek ob zadovoljivih življenskih pogojih počuti srečnejšega in veselejšega, takega pa navdajajo vedno lepša in plemenitejša čustva, kot mračneža. Od lepih in plemenitih čustev pa tudi niso več daleč lepa in plemenita dejanja.

To so spoznali pri nas tudi že državni uslužbenci, zato tudi med nami pronica polagoma zadružna misel. Sicer ji pot do nas ni bila posuta preveč s cvetjem, še sedaj se ne sprejema in ne pozdravlja tako radostno in odkrito in se ne počuti med nami še tako domače, kot med kmetskim ljudstvom in med delavstvom. To ni nič posebnega in je razumljivo. Med nami ni bilo propagatorjev zadružne misli, ki bi nam dopovedovali potrebo in pomen zadružništva in nam dokazovali njegov vpliv in moč na naš ekonomski položaj. Med nami ni bilo učiteljev, ki bi znali in hoteli širiti zadružno misel in jo vcepiti poedin-
cem že ob njihovem vstopu v državno službo. Sami tudi nismo čutili potrebe k temu, ker smo imeli z vojaštvom vred v bivši Avstriji v najvišjih krogih dovolj zaščitnikov, ki so, ne iz ljubezni do nas, ampak v svojem interesu skrbeli, da je bilo vojaštvo in državno uslužbenstvo v gmotnem oziru povoljno preskrbljeno. Po prevratu smo se znašli v svoji novi domovini na izpremembe v tem oziru popolnoma nepripravljeni. Nismo se zavedli, da se nahajamo kar čez noč v popolnoma drugi državni obliki, v demokratični državi, kjer vlada ljudski parlament in kjer žanje le tisti, kdor je sejal.

Zato ne moremo biti hvaležni dovolj pokojnemu finančnemu ministru Kosti Stojanoviću, da je, zavedajoč se našega položaja, tedaj z energično, dalekovidno uredbo o nabavljalnih zadrugah, čeprav v obliki male diktature, ki je z ozirom na tedanje razmere in naš tedanji položaj opravičljiva, nas prisilil sprijazniti se z idejo samopomoči potom zadružništva. Sicer je ta diktat poleg zgoraj naštetih okolnosti najbrž tudi nekaj vzrok, da se naše zadružništvo počasneje razvija, da se neka-

teri državni uslužbenci, ki so nasprotni diktaturi, še ne morejo ž njim sprijazniti. Kljub temu pa imamo že lepo število tovarišev, ki obračajo vso pozornost in skrb združništvu, katero narašča in se širi po vsej državi. Državni uslužbenci spoznavajo njegov velik pomen, važnost, vrednost in vpliv, zato je krog združnikov med njimi vedno večji. V kratki dobi treh let je vzkliko na tako trdi, še nerazorani ledini državnih uslužbencev širom naše domovine nad 140 nabavljajalnih zadrug z blizu 50.000 članov in to brez posebne propagande in brez šolanja, ki bi pripravilo in izvežbalo državne uslužbence v združnem delu. Poleg svoje redne službe so se kot samouki oprijeli v svojem prostem času tega težkega in ne baš prijetnega posla in so z občudovanja vredno energijo in požrtvovanjem postavili po večini vsem tem zadrugam tako zdrave, močne in trdne temelje, da so pri dobri volji zmožne kljubovati vsem viharjem in premagati vse eventualne ovire in zapreke svojega razvoja.

Brezdvomno je, da so se v tem kratkem času državni uslužbenci navzeli združnega duha in oprijeli združne misli v taki meri, da je nemogoče, da bi jo še kdaj opustili. To je dejstvo, za nas razveseljivo pri vseh žalostnih izkušnjah, ki smo jih imeli doslej na polju samopomoči in produktivnega združnega dela. Storili smo s tem velik korak naprej, vendar pa nam to ne more zadostovati. — »Stillstand ist Rückschritt«, smo slišali pri Nemcih in prav je, ako ta pregovor uvažujemo. Kakor hitro bi se s tem, kar imamo, zadovoljili, bi nazadovali, ker bi nas med počitkom in mirovanjem prehiteli in zapostavili drugi. Ne sme ostati pri tem, kar imamo, to je samo začetek in praktično pokazana pot, kje imamo iskati boljše čase in srečnejšo bodočnost. Po tej poti moramo hoditi in to pot nadaljevati, dokler ne dosežemo tistih uspehov in tistega cilja, katerega nam nudi združništvo in katerega si vsi želimo. Vztrajati moramo na tej poti neumorno, čeprav je včasih strma, z debelim gramozom posuta in večkrat celo blatna. Na to pot moramo spraviti tudi vse one, ki še omahujejo in tavajo drugod za napačnimi cilji ali brez cilja.

Naše združništvo moramo dvigniti iz povojev, dati mu moramo tisto fizično in moralno silo, ki jo potrebuje za življenje in ki jo rabi za izvrševanje in izpolnjevanje svojih prevzetih dolžnosti. Te dolžnosti so tako velike, tako vsestranske in tako plemenite, da jih more izvrševati le ob jednako veliki, jednako vsestranski in plemeniti podpori nas vseh, združenih in močnih.

Táko podporo in moč mu moremo dati pa le vsi skupaj združeni in složni, ker so posamezniki prešibki in take moči nimajo. Dokler pa ni sleherni državni uslužbenec član zadruga in sicer zaveden in delaven, produktiven član in ne samo na papirju, dokler ni celokupno državno uslužbenstvo združeno v enotni, zadružni organizaciji, kakor mravlje v mravljišču, ki so najlepši vzgled vsakega zadružništva, toliko časa nimamo tistega idealno zamišljenega zadružništva, od katerega vsi pričakujemo rešitve in katero je zmožno nas osrečiti in zadovoljiti.

Vsi brez izjeme in brez pomislekov moramo na delo za naše zadružništvo, polni samozatajevanja, premagovanja, ljubezni do bližnjega, polni čuta za skupnost, nesebični in trdno prepričani, da bomo le tem potom ustvarili sebi in vsem našim naslednikom srečnejše dni. Dokler pa tega ni, moramo vsi, ki smo se že oklenili zadružništva, vztrajati pri težavnem, a zato toliko bolj zaslužnem delu za celokupni blagor državnih uslužbencev. Za nami pride drugi rod, ki bo znal ceniti naše delo in nam bo zanj hvaležen.

Onim pa, ki našega stremljenja nočejo podpirati, ali ga celo ovirajo, je pravilno zapel že naš slavni Gregorčič: »Gorjè mu kdor v nesreči biva sam, al' srečen ni, kdor srečo vživa sam«.

Dušan Letica:

Pismo o mednarodni zadružni razstavi v Ganu.

Gan (Belgija), meseca jula 1924.

Dragi prijatelju!

Ja sam zanet rezultatima, do kojih je stiglo konzumno za drugarstvo. Video sam ih i proučio na ovogodišnjoj prvoj medjunarodnoj zadružnoj izložbi u ovoj staroj varoši prosvetene Belgije.

Pred ovim grandioznim rezultatima sećam se sa pijetetom dvadeset osmorice roždalskih tkalačkih radnika. Osećajući svu teškoću života u ekonomskoj utakmici, upućeni samo na svoju

skromnu nadnicu, ovi sirotni radnici upustiše s pre 80 godina u rešavanje jednog teškog socijalno-ekonomskog problema, koji je pritiskivao široke slojeve naroda. Učeni ljudi, najbolji politiko-ekonomi, pa i same javne korporacije lupali su glavu pokušavajući i tražeći i teorijski i praktično, da reše problem. Nisu mogli naći pravilna rešenja. Svaki praktični pokus ostajao je bez šireg i trajnijeg uspeha.

Neuki roždalski pioniri prihvatili su već ranije bačenu ideju zadrugarstva, ideju samopomoći pribiranjem osamljenih, mahom sitnih ekonomskih jedinica u zajednički snop skupne ekonomske snage, da se pod njom održe na površini i stvaraju bolje uslove svoje egzistencije. Ovu ideju trebalo je samo postaviti na čvrste temelje. Roždanci su ih pronašli i spontano uzakonili u svom zadržnom statutu.

Ekonomska utakmica je i dobra i zla stvarnost dnevnog života. Ona je merenje snaga po ličnom preimućstvu i duševnom i fizičkom i materijalnom, po umešnosti, prepredenosti, lukavstvu itd. Pažnja prema bližnjem slabijem, jednakost, bratstvo i ljubav, medjusobna pomoć, sve pojmovi, preko kojih se u ekonomskoj jurnjavi prelazi bez skrupula! Ukloniti takmičenje ne moguće je, a nije ni oportuno, jer ono daje poleta i poticaja umnom i fizičkom usavršavanju čoveka. Ne kažem, svagda i moralnom!

I, nedirajući tok ekonomske utakmice, ostavljajući individualni polet netaknutim, Roždanci su za sferu svoje zadruge odabrali samo teren morala, pravde i jednakosti. U njoj načelno nema ograničenosti u pogledu stupanja u članstvo. Ona je institucija, koja u ekonomskoj utakmici čuva svakog, ko u njezinom krilu traži zaštitu i povinuje se njezinom pravilu. Njezina su vrata širom svakom otvorena.

Prava zadržgara ne mere se ekonomskom podlogom. Svi su zadržgari u tome pogledu jednaki, bez obzira, koliko je koji uneo kapitala potrebnog za rad zadruge. Načelo jednakog prava glasa osveštano je tako najpre u zadržgarstvu. Ona ne odvaja svoje članove ni po preimućstvu, ni po klasi društvenoj, ni po religiji, ni po profesiji. Ona nije individualistička, nije egoistička, nego altruistička.

Imovinski višak, koji se pokaže krajem poslovne godine, ne deli zadržga svojim članovima prema vrednosti unetog kapitala. Taj je višak uplaćen u cenama od zadržgara, i kako zadržga ne radi za dobitak, ona višak povraća onim zadržgarima, koji su,

i prema meri, koliko su kod nje pazarili, pošto prethodno zadovolji statutom predviđene ili po skupštini zadrugara odobrene potrebe.

Eto vidiš, dragi prijatelju, zašto se sa naročitim pijetetom na ovoj izložbi sećam roždalskih pionira. Njih prozvaše punim pravom »pravednim pionirima«, jer su uneli u svoju zadrugu načela širokogrudnosti, sačovečanstva, načela, koja su brzo počela da osvajaju ne samo malu Roždalu i njezinu okolicu, nego se prostreše po celoj Vel. Britaniji, probiše granice i susednih država, a danas već osvojiše dobre delove okrog celog prosvetljenog sveta.

Ono što se mislilo, da je utopija, demantovano je najizrazitije ganskom izložbom. Ona je pokazala grandiozne stvarne rezultate praktičnog zadrugnog rada. Misao je prešla u veliko delo, a delo je dalo bogate rezultate. U svetu se formira zadrugarstvo svom snagom na jednostavnim, a jedrim načelima Roždalcaca. Njima se dive danas ekonomski naučnici po njihovoj prostoti i širokoj koncepciji. Po univerzitetima se drže stalna predavanja o zadrugarstvu i naučno razradjuju zdrave misli »pravednih pionira«. Zadrugarstvo je danas dignuto na stepen samostalne socijalno ekonomske nauke.

»Potrebe praktičnog života,« tako veli veliki ideolog zadrugarski, profesor Šarl Žid, »moćnije od ikakvog sistema, spontano su pokrenule u raznim krajevima čitavu floru zadruga, beskrajno različitih.« A sve se one ipak dadu svesti u četiri glavna tipa: Zadruga potrošačke, proizvodne, seosko zemljodraničke i kreditne. Potrošačke zadruga pretežne su u Engleskoj, produktivne u Francuskoj, kreditne u Nemačkoj, seoske u Danskoj. Potrošačke zadruga za konstrukciju stanova pretežne su u Sedinjenim Državama. Ali, po elanu razvitka brojnog i poslovnog, na ganskoj izložbi dominiraju zadruga potrošačke.

Preko trideset nacija, iz 28 zemalja i država sa cele kugle zemaljske, uzelo je učešća na ovoj zadrugnoj izložbi. Na njoj je predstavljeno preko 84.000 raznih zadruga i zadrugnih Saveza sa skoro 38 miliona zadrugara, koji predstavljaju preko 100 miliona duša. Dragi prijatelju, to je enormni m o r a l n i u s p e h !

Engleska broji samo potrošačkih zadruga 1476 sa preko četiri i po miliona članova, ili polovinu celog stanovništva Engleske, koje participira u ovoj vrsti zadrugarstva. Njihov je kapital 94 mil. livri, što znači u našem novcu danas oko 30 milijardi dinara. Prošle godine imali su prometa za 177 mil., a god. 1920.

promet je dosegao čak 244 mil. livri. Ukupni poslovni višak izneo je preko 14 mil. livri, a to je oko 15 % na kapital i 8 % na promet. Skoro čela ova suma povraćena je zadrugarima.

Potrošačke zadruge Vel. Britanije imaju svoje centrale, svoje velike magacine (Wholesales), koji se bave nabavkom robe na veliko i samoproizvodnjom u velikim količinama. Menčesterski Wholesales imao je prometa za 66 mil., a glazgovski za 17 mil. livri. Proizvodnja potrošačkih zadruga Vel. Britanije ceni se na 76 mil. livri, od čega spada polovica na Wholesales, a polovica na proizvodnju samih zadruga. Ovoliki ekonomski uspesi najbolje su svedočanstvo o veličini i solidnosti jake misli osnivača prve potrošačke zadruge u Roždali.

Zadruge Vel. Britanije sa svoja dva Wholesales (Uolsejl = kupovina svega) toliko su moćne, da se upuštaju i u poljoprivrednu proizvodnju najšireg obima. One imaju što sopstvenog, što zakupljenog zemljišta, u Engleskoj, Kanadi, Australiji, Africi, Cejlonu na hiljade hektara. One ga iskorišćaju najracionalnije za razne svrhe i potrebe. Po tim poljoprivrednim posedima imaju svoje pruge, svoje magacine, žitne elevatore itd. Sa sopstvenih plantaža u Africi i Cejlonu podmiruju potrebe na čaju i kakau, a iz palmovih šuma u Zap. Africi vade zejtin za proizvodnju sapuna.

Ovi britanski Wholesales, kaže gosp. Žid, da »su možda najinteresantnija ekonomska pojava XIX. veka«. Engleski Wholesal ima preko 20 fabrika, gde se proizvodi: brašno, maslo, šlanina, biskviti, bonboni, slatko, konzerve, sapuni, sveće, obuća, vunena i pamučna odeća, mideri, kape, četkarska roba i nameštaj. U Australiji (Sidnej) ima fabriku za preradu sirove vune, u Irskoj oko 40 mlekarica, u Engleskoj ima i sopstvene majdane uglja.

Produktivna delatnost ove zadružno potrošačke i proizvodne centrale obuhvata, kako vidiš, pet strana sveta i mogli bi, kao i Karlo V. reći, da »na njezinim domenama sunce ne zalazi«.

Vel. Magacin potrošačkih zadruga Danske proizveo je god. 1920. oko 42 mil. danskih kruna robe u svojim fabrikama: trikotaže, konfekcije, sapuna, čokolade i konfiserije. Danska je u potrošačkoj zadružnoj proizvodnji prva iza Vel. Britanije.

I belgijske potrošačke zadruge koračaju žurnim korakom za svojim engleskim drugaricama. Naročito se ističu briselski »Maison du Peuples«, zadruga u Jolimontu, zadruga u Ostendi, Savez zadružni u Liège-u i ganski »Vooruit« (»Napred«). Bel-

gijskim zadrugama treba odati i hvalu za uzorno organizovanje same ove izložbe, a na čelu svima ganskom »Vooruit«-u. Ova relativno mala zadruga, sa oko 15.000 zadrugara, uzela je glavni deo organizacionog rada oko izložbe sama na se. Ona je to mogla i da učini, jer ima uzornu organizaciju i 50 godina zadružnog rada, koji joj služi na čast. Prošle godine imala je ona prometa za skoro 27 mil. franaka. Iz viškova provratila je zadrugarima kupcima 5%, ma da ona po svojim statutima prvenstveno (kao i mnoge druge belgijske zadruge) svoje viškove namenjuje za socijalne svrhe i ciljeve propagande.

Ganski »Vooruit« ima divnu mehaničku pekarnicu, u kojoj proizvodi 22.000 hlebova dnevno. On ima 33 bakalnice, ima svoje velike magacine za konfekciju, obuću, nameštaj, ugalj, farmacije itd. Velike predionice i fabrika platna ove zadruge toliko su moćne, da svoje produkte i eksportiraju. »Vooruit« ima i sopstvenu fabriku piva, cikoriije i cigareta. Sa drugim belgijskim zadrugama i »Banque Belge du Travail« ima svoje velike radionice u Ostendi za opravku sopstvenih brodova, na kojima prenose ribu i ostale svoje potrošne potrebe belgijskim kanalima.

Dela socijalne skrbi ove zadruge mogu da posluže kao primer i javnim ustanovama ove vrsti. Ona je organizovala pomoć u bolesti, nesretnom slučaju, u oskudici rada, o porodjaju, daje penzije starim i iznemoglim zadrugarima i nameštenicima. Njegova biblioteka može da se meri sa velikom starom bibliotekom grada Gana. Ona ima svoj sopstveni orkestar, koji vrlo često istupa na izložbi sa svojim produkcijama. U divnoj svečanoj palati ove zadruge ima posebno kino-pozorište sa 1800 sedišta i jedno manje sa 800 sedišta. U njoj je smeštena gostionica i kafana za 1000 lica.

Kako vidiš, dragi prijatelju, ganska potrošačka zadruga »Vooruit« s ponosom može da proslavlja svoj 50 godišnji jubilej. Ja bih te daleko odveo, kad bi ti stao da nabrajam ovake primere uzornog zadružnog potrošačkog rada. Oni se redjaju na izložbi ganskoj jedan za drugim, lepši od lepšega. Francuska, pošto je sretno provela (1912) ujedinjenje svojih dviju velikih centralnih nabavnih institucija, osnivajući i svoju »Zadružnu Banku« i zadružni »Nacionalni Savez«, razvija na potrošačko zadružnom polju sve jače i jače delovanje. Uspesi francuskih potrošačkih zadruga bivaće svakim danom sve bolji i bolji, jer su se onde upregli u zadružni posao, u zadružnu propagandu ljudi od velike lične vrednosti i visoke društvene reputacije.

Iza Francuske, koja je na izložbi predstavila sa vanrednim uspehom, ukusom i sistemom svoju potrošačku zadružnu organizaciju, zadružnu statistiku, proizvodnju i propagandu, redjaju se na izložbi: Švajcarska sa svojim snažnim bazelskim Savezom potrošačkih zadruga, Finska, Čehoslovačka, Poljska, Švedska, Norveška, Španija, Japan, Indija, Argentina, Sedinjene Države, Palestina, Bugarska, Rumunija, Ugarska itd.

Italija je po spoljnjem uredjenju najsjajnija sa svojim odeljenjem, ali ćeš u njem jedva naći potrošačke zadruge u smislu izloženog pravog zadružnog rada. Odlično su predstavljene zadruge (železničarske) za podizanje stanova, ali one su inaugurisane i stalno podupirane od strane države i nemaju značaj opšte socijalni.

I naša država predstavljena je na ganskoj izložbi po našem Glavnom Zadružnom Savezu, koji se starao, da naš zadružni pokret u svim pravcima predstavi na izložbi barem u statističkim pregledima, grafičkim crtežima i brojnim pojedinačnim fotografskim snimcima. Naravski, da je tu unet i naš mladi Savez Nabavljačkih Zadruga sa skromnim kolom naših Nabavljačkih Zadruga Državnih Službenika. Kako je ovaj pokret kod nas još relativno vrlo mlad i treba da preturi još početničke zadrugarске bolesti, nadajmo se, da će i on na budućoj međunarodnoj zadružnoj izložbi, koja treba da se održi u Engleskoj najkasnije god. 1944., prilikom stogodišnjeg jubileja roždalske zadruge, doneti i pokazati još bolje rezultate, kako u broju zadrugara i zadružnih ustanova, tako i na polju zadružne produkcije. Neumorni rad u tome pravcu, a na osnovi velikih moralnih, pravičnih socijalno ekonomskih načela pravednih Roždalcaca, mora da i kod nas dade uspehe onako odlično već na strani postignute.

Imajući pred očima ove vanredne rezultate potrošačkog zadrugarstva, koji su prevazišli u dosta kratkom vremenu očekivanja pokretača zadružnog pokreta, mislim na nas i na naše potrošačko zadrugarstvo. Šta njemu još nedostaje, šta ga još sprečava, da ono podje žurnijim korakom napred za svojim predhodnicima na zapadu? Onde se i slika i oseća na svakom koraku visoka, uvrežena zadrugarška svest. A što će to reći zadrugarška svest? To je unutarnji osećaj, to je čvrsta vera svakog zadrugara, da se samo u potrošačkoj zadruzi, kad je istinski stvarno poduprta svojim članovima, može svaki pojedinac zaštititi pred eksploatisanjem potrošača u ekonomskoj utakmici. Svako

privatno preduzeće na široj kapitalističkoj osnovi ima dva cilja: prvi je da jevtino proizvede, a to znači da što jevtinije iskoristi radnu snagu, a drugi je: da što povoljnije proda, a to znači, da što više iskoristi džep potrošača. To uvidjaju i radnici, pa osnivaju proizvodne zadruge, a uvidjaju i potrošači pa osnivaju nabavljačke i nabavljačko proizvodne zadruge. Prve služe potrošačima, da bi došli u posed svojih potreba iz prve ruke, isključujući posredovanje, a druge služe pored toga još i tome, da i same proizvode svoje potrebe, kako bi uštedile za se i dobit proizvodjača. Kad zadrugar stekne jednom ovo uverenje, kad s tim uverenjem ostaje stalan i revan član svoje zadruge, onda je on zadrugar sa punom zadrugarskom svesti sa ekonomsko političkog stanovišta. On onda ne gleda na momentane neuspehe zadružne uprave, on ne beži od svoje zadruge, ako su u njoj cene za momenat možda skuplje od pijačnih. Baš onda joj i priteće u pomoć, otkupljajući složno takvu robu, da bi zadrugu osposobili za dalji rad. Ima zadruga, koje sistematski daju svoju robu iznad pijačne cene. Zadrugari znadu, da će dobiti krajem godine natrag sve što više uplate. Oni znadu, da će se za to vreme njihova zadruga sa novcem njihovim pomoći, da ga neće morati na strani pod nepovoljnijim uslovima uzimati. To je računica svesnog zadrugara. Samo ovako su i mogle zadruge potrošačke na zapadu da se dovinu one moći, kojom se danas ponose potrošačke zadruge Britanije, Belgije, Danske itd. Ono što je zadrugar zadruzi, to je i zadruga Savezu Zadruga. I uprave zadruga moraju da podržavaju zadružnu svest prema svome Savezu. One moraju sve svoje potrebe kod njega namirivati, u koliko ih on može da zadovolji. Nesmu ostavljati Savez na cedilu, ako za momenat nadju pogodniji kup. U takvom slučaju one so ravne zadrugaru, koji iz istog razloga napušta svoju zadrugu. One nemaju dovoljno zadružno verovanje, dovoljnu zadružnu svest. Zašto su postigli britanski Wholesales onoliku moć, ako ne jakom zadružnom svesti u njima udruženih potrošačkih zadruga!?

Evo, dragi prijatelju, rekao bih, da su naši zadrugari potrošači i naše potrošačke zadruge u ovome pogledu, u pogledu zadružne svesti još u pvoju! Uprave sviju naših potrošačkih zadruga, a i sam Savez naš treba u tome pravcu još mnogo da rade, dok podignu i ustale zadružnu veru i zadružnu svest. Treba poći putem, kojim su prošli i danas još uvek gredu naši zapadni prethodnici. Svaka zadružna uprava, a i sam Savez, treba da

reči i perom šire medju zadrugarima zadružno verovanje. Na zapadu se sistematski drže predavanja o zadrugarstvu i zadružnom radu i u zadrugama i u školama, pišu se brošire i cele knjige o zadrugarstvu i njegovom značaju, izdaju se zadružni listovi, zadružni kalendari itd. U tome pogledu nateču se svi: od prosečnog zadrugara i zadružnog službenika do profesora univerziteta, a i same državne vlade svojim naročitim zadružnim institucijama doprinose u tome pravcu svoj dobar deo.

Zar se i kod nas nebi moglo poći tim putem? Ništa nema bez rada, bez smišljenog sistematskog naprezanja. Mi nećemo poći vidnije napred, dok se ne upregnemo za ovaj put. A on će biti blagosloven nesumnjivim uspehom, on će dati rezultate, jer su mu i osnov i cilj pravedna socijalno ekonomska načela roždalskih pionira.

U želji, da se na tome putu zadružnog rada često susrećemo, da na njem vidimo što više dobrovoljnih kulučara, kako bi što pre uravnali naše zadružno putanje, i pretvorili ih u solidne drumove zadružne misli, zadrugarsko Te pozdravlja Tvoj iskreni

Đ u š a n.

Vladimir Vujnović:

Savez nabavljačkih zadruga državnih službenika.

Naša nabavljačka centrala.

Ona istina, koja je na tobož ironičan način iskazana u rečenici: «Nema mnogih bogatih, koji bi mogli sebi dozvoliti taj luksuz, da kupuju pod istim uslovima pod kojima kupuju siromašni», nikada nije imala možda veću snagu i svoje pravo mesto kao u danima i u vremenu posle velikog klanja naroda u nedavnom svetskom ratu.

Rat je poremetio političke, socijalne, kulturne, a osobito ekonomske odnose i medju ljudima i medju državama. Saobraćajna mašina, koja je do rata najpreciznije funkcionisala, toliko je bila oštećena i pokvarena, da je prestala raditi ne samo na pojedinim prugama vode, mora i kopna, ne samo u pojedinim krajevima, ne samo u pojedinim delovima država, već i na prugama koje vežu čitave kontinente. Razume se, da ni produkcija

dobara nije ostala pošteđena, koliko radi nestašice radne snage, koja je upotrebljena za kopanje rovova, toliko i radi toga, što je u najvećem delu pretvorena u produkciju dobara ili bolje reći zala za ratne potrebe. Prema tome mašina produkcije i repartacije dobara ne funkcioniše i izaziva nestašicu a s ovom i bedu.

Ta nestašica i beda opaža se i jače i više sa težim posledicama kod onih naroda, koje je teže pogodio rat, koji su i dotle bili slabiji i koji se prema tome i teže oporavljaju od ratnih posledica.

Medju ove poslednje spadali smo i mi godine 1918., tim više, što smo tada morali, da stvaramo osnov svakom daljnem radu, t. j. državu. I ako smo bili — mora se priznati — dovoljno jaki i brzi da stvorimo državu, nismo bili dovoljno jaki ni sposobni, da se ekonomski brzo oporavimo, jer taj proces po svojoj prirodi duže traje.

Rat nam je stvorio dve klase, one, koji imaju mnogo, i one, koji nemaju ništa. U ove poslednje, na žalost, pali su i morali su pasti i državni činovnici i službenici, jer tek stvorena država politički, nije bila gotova ekonomski, da bi tim svojim radnicima i izvršiocima njene volje i vlasti mogla pružiti nagradu, s kojom bi oni mogli pokriti svoje životne potrebe.

Ovaj fakat osetili su ne samo državni činovnici i službenici, nego i veliki državnici naši i stoga nije nikakovo čudo, što državna vlast na razne načine pokazuje i volju i nastojanje, da reši taj teški problem.

Umni državnik pok. Kosta Stojanović, Ministar Finansija, daje se neumorno na posao, koji smatra kao vrlo hitan i donosi Uredbu o Nabavljačkim Zadrugama Državnih Službenika i o Savezu Nabavljačkih Zadruga Državnih Službenika, koja nosi datum 5. decembra 1920. godine, a stupa na snagu 1. januara 1921. godine. Ta uredba stavlja za cilj ovim ustanovama »da nabavljaju svojim zadrugarima životne namirnice i ostale predmete za njihovu ličnu i kućevnu potrebu«, a u svom 1. članu naredjuje, da svi državni činovnici in službenici moraju osnivati Nabavljačke Zadruge.

Ovom Uredbom, kako se vidi iz postavljenog cilja Zadrugama, ponovio je naš veliki državnik Kosta Stojanović onu rečenicu Roberta Ovena: »Treba, da postanete svoji sopstveni trgovci i svoji fabrikanti, da biste snadbevali sami sebe robom najboljeg kvaliteta i po najnižoj ceni«.

Da, pak, ne bi ostavio same sebi državne službenike, koji tada kako ni danas nisu bili u mogućnosti, da se čvrsto organizuju i prikupe sredstva za rad, pok. Kosta Stojanović kao kompenzaciju za ono naredjenje osnivati Zadruga, daje im čl. 70. Uredbe i početna sredstva za uspješan rad određivši 1% od svih isplata iz državne kase u korist Saveza, a za prvih pet godina njegovog rada.

Dao nam je, dakle, tom uredbom organizaciju i kapital i samo fali još to, da je rekao: »dadoh Vam sve, što sam ja mogao u ime države, a na Vama je sada i na Vašoj svesti, da li ćete ovu ustanovu iskoristiti za Vaše ekonomske potrebe, kako želim ja i kako želite Vi sami.«

Na ovoj osnovi, eto, otpočeo je svoj rad naš Savez Nabavljačkih Zadruga Državnih Službenika i njegove članice Zadruga.

Godina 1921. protekla je u prvim radovima oko organizacije, a u 1922. godini usavršava se celokupna organizacija toliko, da odpočinje i sa radom, koji se već po malo oseća, ali koji još nije dovoljno orijentisan i tek traži svoj pravi put. Ova sporost niti se može niti se sme osuditi, kad se dobro znaju prilike, koje su vladale i u društvu i na pijaci godine 1921. i 1922.

Godina 1923. pokazuje se u svemu donekle stabilnija, pa se veća stabilnost opšteg života odražuje i u radu Saveza i njegovih Zadruga. Samo što radja jednu novu nevolju, t. zv. kreditnu krizu, koja opet u mnogom čemu pokazuje svoja hrdjiva svojstva.

Velike ambicije nekih Zadruga, pa i samog Saveza, da što efikasnije pomognu svoje zadrugare u nevolji, po nešto se osvećuju, ali su ipak tako male, da se većina njih likvidira već u 1923. godini.

Godina 1924., izgleda, da je u životu ove naše nabavljačke organizacije jedna od najvažnijih i da će ostati u istoriji ovog našeg pokreta naročito podvučena, jer se u njoj tek kristalizuje spoznaja o sopstvenim potrebama, mogućnosti podmirivanja tih potreba, a što je glavno, i o najboljim načinima i putevima, kojima ova zadružna organizacija »sui generis« može, da udovolji napred pomenutim zadacima, pa da postigne svoj cilj.

Što je došlo do kristalizacije spoznaje o sopstvenim potrebama u godini 1924. razlog je u tome, što se i sam život u opšte kristalizovao. Dok se u godini 1921. i 1922. od strani zadrugara tražila roba — obuća, odeća, platno, sudje itd. — dotle u godini

1923. pada ta tražnja i počinje svakim danom, da raste sve više tražnja namirnica, koja tražnja u 1924. godini ima toliku snagu, da u toj godini skreće celokupan rad u pravcu što većeg snabdevanja namirnicama, a manje sa ostalom robom. To je u ostalom i slika toga vremena, u kome biva skupoća sve nesnosnija, te se svako brine u prvom redu za ishranu života, a samo u koliko je moguće i za podmirenje ostalih potreba.

S ovim i ovakvim stanjem ulazi u godinu 1925. naš Savez Nabavljачkih Zadruga Državnih Službenika i sve Zadruge, njegove članice.

Postoji još samo, da ogledamo i treći elemenat našeg zadrugarstva, koji pored organizacije i kapitala igra najvažniju ulogu.

To je zadrugarska svest. I njen razvoj ide uporedo sa ostalim elementima našeg zadrugarstva, pa radi toga i možemo konstatovati, da je i zadrugarska svest tek u godini 1924. došla do one visine, od koje će tek početi, da dobiva svoj pravi oblik, a po tom i vršiti svoju pravu ulogu u celom pokretu. U dokaz ovoga možemo se pozvati na rasprave na trećoj redovnoj skupštini Saveza u Skoplju, a još više na to, što ta zadrugarska svest radja inicijativu za daljim radom i proširenjem nabavljачke organizacije pomoću kreditne organizacije, koja treba, da se osnuje na čistom principu samopomoći i uzajamnosti.

Načrt pravila te velike kreditne ustanove svijju državnih činovnika i službenika nalazi se krajem godine 1924. u rukama svijju članova Nabavljачkih Zadruga Državnih Službenika u državi i po njemu će se u početku godine 1925. osnovati pomenuta kreditna ustanova.

Jest, dakle, važno što krajem 1924. godine Savez Nabavljачkih Zadruga Državnih Službenika raspolaže kapitalom od Din 50,000.000.—; jest, važno je, što imamo 140 Nabavljачkih Zadruga Državnih Službenika u celoj državi; jest, važno je, što te Zadruge isto tako obrću sa kapitalom od preko Din 50,000.000.—; jest, važno je, što nabavljачke Zadruge Državnih Službenika imaju oko 45.000 članova sa preko 200.000 lica u svojim porodicama; jest, važno je, da naš Savez i njegove Zadruge prave godišnji promet od jedne milijarde Dinara; jest, sve je to važno, ali je najvažnije ipak preko svega toga, što se iz dana u dan sve više razvija u redovima naših zadrugara prava zadrugarska svest, koja ne poznaje nikakve zapreke i nikakve

smetnje na svom putu ka svom cilju: postizavanju onog zadatka, kome je namenjen celokupan ovaj naš pokret.

Sve naše nade položemo na čvrst temelj ove zadrugarske svesti i s verom u nju pozdravljamo sve naše zadrugare bez i najmanje sumnje u naš uspeh u novoj 1925. i daljim godinama.

Kakšne koristi imamo od nabavljalne zadruge.

O tem vprašanju je uredništvo »Koledarja« prejelo dva dopisa, enega iz Ljubljane, drugega iz Kočevja.

I.

Zanimanje za zadruge med nami narašča in bo naraščalo še v večji meri, ako se bomo vsi zavedali, kakšne koristi nam nudijo. Brez dvoma je gotovo, da so te koristi velike, celo prav znatne, dasi jih človek, ki gleda zadružno delovanje samo izdaleka, mogoče ne opazi ali vsaj ne v taki meri, kakor bi to bilo potrebno.

Ne bom sicer navajal številk, pač pa hočem opozoriti na nekatere posameznosti.

Zadruga teži za tem, da čim bolj izključi posredništvo, ki blago vedno znatno podražuje. Ideal konsumenta, kakor tudi producenta bi bil direktno sprejemanje oziroma oddajanje blaga. Dasi v vseh slučajih zadruga na današnji stopnji razvoja tega ideala v popolni meri še ne more doseči, se mu vsaj resno skuša približati. S tem doseže dvoje: za nižjo ceno daje svojim odjemalcem lahko boljše blago, kakor ga more dajati trgovec. Kajti medtem, ko trgovec teži za čim večjim dobičkom in uravnava svoje cene brez ózira na konsumenta, predstavlja zadruga nekakšno družino, kjer so vsi člani enako zainteresirani na svojih koristih. Zato tudi zadruga nujno stremi za tem, da svojim članom nudi blago po čim nižjih cenah. Eventuelni prebitek, ki ga rabi med letom za kritje raznih nepredvidenih možnosti (valovanje cen vsled raznolike ponudbe blaga, vsled valutarnih sprememb itd.), pa razdeli ob zaključku poslovnega leta v obliki dividende med svoje člane. Ta dividenda je včasih precej znatna in znaša po izkušnji toliko,

kolikor znaša vrednost tekom enega meseca kupljenega blaga, ako član tekom leta kupuje mesec za mesecem v zadrugi. To je gotovo znatna ugodnost in precejšna korist, ki je človek izven zadruge ne more biti deležen.

Poleg teh materijelnih koristi pa nudi zadruga gotovo tudi velike moralne koristi. Ona nekako vzgaja v svojih članih zavest medsebojne skupnosti in solidarnosti. Ker ni v njej onega nizkotnega dobičkalovstva, kakor ga sicer opazamo v življenju, vzgaja svoje člane tudi etično: zadružnik vidi v članu zadruge človeka, ki ima pravico do življenja, in ve, da je to pravico treba spoštovati. Potemtakem je zadruga edina poklicana privedi človeštvo na ono stopnjo, po kateri vede ali nevede vsi stremimo: na stopnjo, na kateri bo vladalo med vsemi člani širne človeške družine soglasje in medsebojna vzajemnost. To je ideal, ki je vreden res kulturnega človeka. Zato pa bi moral biti vsakdo, ki hoče sebi in svetu dobro in ki hoče res biti kulturni, ne samo po umu, ampak tudi po srcu, — z a d r u ž n i k !

J. A.

II.

Nabavljalna zadruga v Kočevju je imela v l. 1923. ca. 80 članov.

Od teh se je posluževalo zadružnega blaga približno 55.

Od čistega dobička po 10.135 Din se je razdelilo med člane 47%.

Navedemo par slučajev koliko koristi so imeli poedini člani:

I m e	Letni znesek nakupa	Minimalni dobiček pri blagu napram dnevnim cenam	Delež na čistem dobičku zadruge	Skupni dobiček
Betriani Bož.	11.488	228	195	423
Cirk Ivan	9.180	182	156	338
Bogataj Ivan	8.875	176	150	326
Stolfa Zdr.	6.817	136	116	252
Vujčič Ant.	6.295	126	107	233

Ako prištevamo še dobavo sladkorja iz drž. dobra Belje, od katerega je dobila vsaka večja družina okroglo 20 kg po znižani ceni, je tem zneskom prišteti še 100 Din.

Iz navedenega je razvidno, da je zadruga koristila članom, ki so imeli od svojih vlog po 100 Din 3—500% obresti, kar nobeno še tako dobičkanosno podjetje nuditi ne more.

J. C.

R. P. B.

„Dobrota“.

Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev v Brežicah je v letu 1923. na drugem rednem občnem zboru ustanovila pododsek zadruga pod imenom »Dobrota«.

Skozi leta se je v Brežicah ob smrtnih slučajih slabo stoječih uradnikov pobiralo med uradništvom darove za kritje pogrebnih stroškov in za prvo podporo družinskim članom umrlega tovariša. To pa ni napravilo med tukajšnjimi premožnimi sloji dobrega utisa in je bil radi tega uradnik še manje spoštovan, kakor bi mu pristojalo. Da se temu pobiranju darov za umrle tovariše izogne, je odbor Nabavljalne zadruga sklenil ustanoviti zgoraj omenjeni pododsek in pripravil pozneje navedena pravila, katera so bila enoglasno na drugem rednem občnem zboru odobrena. Na istem občnem zboru se je že sklenilo votirati v ta namen 20% od čistega dobička, kar je po pravih odgovarjalo približno znesku za dva poreba.

V letu 1923. je pododsek »Dobrota« izplačal za en smrtni slučaj posmrtnino, koncem tega leta je ostalo v blagajni še za en smrtni slučaj.

Koncem leta 1923. je zadruga zopet votirala 20% od čistega dobička in s tem stanje blagajne »Dobrote« povišala tako, da je pričetkom tega leta že imela »Dobrota« na razpolago znesek za 4 smrtne slučaje. V letu 1924. je do danes preminul en član in je upati, da bode imela »Dobrota« z dobičkom iz leta 1924. t. j. predpisanih 20% blagajno stanje za najmanj 10 smrtnih slučajev, in bi v tem momentu že lahko priskočila svojim članom z podporo v izrednih nezgodnih slučajih.

»Dobrota« je pokazala pri obeh izplačanih zneskih sorodnikom umrlih članov posebno dobrodošlost, ker bi brez te podpore ostali v hujši denarni zadregi, kakor marsikateri manualni delavec.

Ta načrt je pripomogel, da je zadruga pridobila do zadnjega državnega nameščenca v Brežicah kot člana, in s tem svoj obrat v korist sebi in vsem članom pomnožila, tako da danes zadruga izpolnjuje resnično svoje dolžnosti, v katero korist je bila ustanovljena.

PRAVILA

„Dobrote“ — pododseka Nabavljачke zadruga državnih uslužbencev v Brežicah.

§ 1.

»Dobrota« je kot dobrodelna ustanova pododsek Nabavljalne zadruga državnih uslužbencev v Brežicah.

§ 2.

Namen »Dobrote« je:

1. Dajati posmrtnino:

- a) rednemu članu, če mu umre žena,
- b) zakonskemu drugu, če umre redni član.

V slučaju smrti samca, pod katerim izrazom se razume, tudi vdovca oziroma vdovo, dobi posmrtnino:

- a) oni, ki krije pogrebne stroške,
- b) preostanek od pogrebnih stroškov dobi oni, ki ga določi umrli,
- e) pri samcih, katerim se krijejo pogrebni stroški iz kakega drugega fonda, dobi odpravnino oni, ki ga določi umrli.

Posmrtnina znaša tolikokrat 10 Din, kolikor članov ima zadruga.

2. Dajati rednim članom v slučaju izrednih nezgod enkratno podporo, koje višino določi Upravni in Nadzorni odbor.

§ 3.

V namene posmrtnin in podpor se določa:

1. Gotov procent čistega dobička Nabavljalne zadruga ob vsakoletnem zaključku računov.

2. Obsmrtni prispevek, ki ga plača vsak član v vsakem smrtnem slučaju člana ozir. njegovega zakonskega druga v znesku 10 Din.

3. Razna v ta namen določena darila.

§ 4.

Člani Nabavljalne zadruga so obenem člani »Dobrote«.

§ 5.

Dolžnost članov je, da pod točko 2., § 3. teh pravil navedeni obmrtni prispevek vplačajo tekom enega meseca po smrtnem slučaju, sicer zgubijo, oziroma njih žene, pravice, izvirajoče iz § 2.

§ 6.

Članstvo preneha analogno pravilom Nabavljalne zadruga. V slučaju izstopa veljajo vse obveznosti, ki izvirajo iz teh pravil, za dobo enega meseca po pismeni prijavi o odstopu.

§ 7.

Posmrtnina se izplača takoj v posameznem smrtnem slučaju.

§ 8.

Upravni organ »Dobrote« je trojica, ki jo izvoli na prvi skupni seji po občnem zboru Upravni in Nadzorni odbor in sicer dva člana Upravnega in en član Nadzornega odbora.

§ 9.

Premoženje pododseka »Dobrote« se upravlja ločeno od premoženja zadruga.

§ 10.

V slučaju razpusta zadruga obstoji fond »Dobrote« tako dolgo, dokler traja likvidacija. Po likvidaciji se razdeli enakomerno na člane zadruga.

Sprejeto dne 18. februarja 1924 na II. rednem občnem zboru Nabavljalne zadruga državnih uslužbencev v Brežicah.

L. Mikuš, Ljubljana

Mestni trg štev. 15

priporoča svojo zalogo dežnikov in sprehajalnih palic.

Najboljši
šivalni stroj je
edino le

Josip Petelinc-a

znamka
GRITZNER in ADLER
za rodbino, obrt
in industrijo

Ljubljana
blizu Prešernovega
spomenika

Pouk v vezenju brezplačen. Večletna garancija.
Delavnica za popravila. Tel. 9 3. Na veliko. Na malo.

Josip Beguš:

Naša kreditna zadruga.

Marsikateremu izmed nas ni znano, da imamo državni uslužbenci svojo hranilnico in posojilnico. Da je ta hranilnica in posojilnica, ki se imenuje »Hranilni in posojilni konzorcij«, eden najstarejših denarnih zavodov izmed vseh ostalih v Sloveniji in da je praznovala preteklo leto 1924. že polstoletnico svojega obstanka, tega pa menda večina državnih uslužbencev ne ve.

Kakor sredi gozda pod drevjem in vejevjem mravljišče, tako tiho, neopaženo, brez kričave reklame in samohvale deluje ta konzorcij marljivih in požrtvovalnih mož, naših tovarišev že 50 let za celokupno korist državnih uslužbencev. Ni mogoče naštetih in popisati na tem mestu vseh dobrot in koristi, ki so jih bili deležni državni uslužbenci potom tega konzorcija. Pomislimo samo, koliko družin in posameznikov je v najtežavnejših trenutkih, ko so vsi drugi viri odpovedali, tekom 50 let samo s posojili rešil skrbi, kje bodo dobili denar za najnujnejše življenske potrebščine in jih s tem obvaroval, da jih niso profitarški denarni zavodi prav pošteno izkoriščali in odrli. Število teh družin in državnih uslužbencev gre na tisoče in denar, ki jim je bil izposojen, gre na milijone. Pomena in važnosti te podpore in obrambe ne moremo dovolj ceniti in poudariti.

Človek bi mislil na eni strani, da je ta konzorcij že z ozirom na to, ker se je ohranil nad 50 let pri življenju, pri tem svojem blagodejnem delu v tem času tudi vsaj toliko prislužil, da danes mirno in brezskrbno gleda v bodočnost. Da, ako bi se ravnal pri tem po načelih bankarstva in profitarstva, bi bil tak prislužek gotovo mogoč in neizbežen, toda od tega bi ne imeli državni uslužbenci tiste pomoči, kakoršne so bili in so še potrebni. Posojila bi morala biti ravno tako draga, kakor v bankah in drugih profitarških posojilnicah. Konzorcij pa pri tem poslu ni gledal na zaslužek, njegova glavna skrb je bila, da dobijo njegovi klijenti posojila po čim najnižji obrestni meri, da jim je bilo s tem kolikor največ mogoče pomagano. Sam zase je skrbel vedno le v toliko, da je mogel kriti svoje upravne stroške, torej da se je ohranil res le samo pri življenju.

Na drugi strani bi človek mislil, da se državni uslužbenci, katerih last je Hranilni in posojilni konzorcij in katerim je že

toliko pomagal in koristil, zavedajo velikega pomena in važnosti tega konzorcija in da so si svesti svojih dolžnosti napram njemu in ga prav pridno podpirajo. Kdor tako misli, se pa moti. Kakor že omenjeno, je veliko državnih uslužbencev, ki za svoj Hranilni in posojilni konzorcij niti ne vedo, drugi se ga spominijo samo takrat, kadar rabijo od njega pomoč in podporo. — »Dobrota je sirota«, ta pregovor se uresničuje najbolj pri državnih uslužbencih. Samo dobra peščica naših tovarišev je, ki se žrtvuje za to našo gospodarsko ustanovo in samo tej se imamo zahvaliti, da jo še imamo. Ta peščica izdržuje to ustanovo brezhibno, v splošno zadovoljnost, seveda z velikim trudom in naporom, ker je navezana zgolj na svojo lastno pomoč in inicijativo. Kje dobiva denarna sredstva, da zamore zadovoljiti množici prosilcev za posojila po tako ugodnih pogojih, kot nikjer drugod, to je njena naloga, za katero se mi ne brigamo in o kateri ne razmišljamo. Ako pa kdo o tem razmišlja, mu je to pri teh razmerah nerazrešljiva uganka.

Kako malo stanovske zavednosti in kako malo skrbi za splošno dobrobit državnih uslužbencev imamo in kako malo je pri nas še razvit čut solidarnosti, dokazujemo najbolj z omalovaževanjem naših gospodarskih organizacij. Ne le posamezniki, celo naše strokovne organizacije, katere drugače povsod in ob vsaki priliki poudarjajo potrebo in zahtevajo stanovsko zavest in solidarnost, ne čutijo potrebe ozreti se tudi na naš Hranilni in posojilni konzorcij, kakor bi to ne bila njihova naloga, ali kakor bi bil ta konzorcij kašna privatna, njim popolnoma tuja ustanova. Istina je, da večina državnih uslužbencev pri današnjih zamotanih, nezdravih upravnih razmerah v državi nima sredstev, da bi mogla kaj prihraniti in vlagati svoje prihranke kot hranilne vloge pri konzorciju. Pomagali pa bi lahko na drugi način, ki bi ne bil nič manj učinkovit in nič manj hvalevreden, to je s pristopom k konzorciju, s podpisom in vplačilom več deležev in večjim zanimanjem in agitacijo za konzorcij. S pomnožitvijo deležev bi se povečal obratni kapital, povečalo bi se njegovo jamstvo in na podlagi tega povečanega jamstva bi se povečala njegova kreditna sposobnost.

Pri vseh mogočih organizacijah, potrebnih in nepotrebnih, dobimo po večini državne uslužbenke, povsod lahko ali vsaj radi plačujejo dolžne prispevke, povsod sodelujejo in agitirajo za vse, le v svojih lastnih strokovnih in gospodarskih organizacijah je vsak prispevek previsok in vsako delo pretežavno.

To je žalosten pojav, kakoršnega drugod ne poznajo. Glavno pa, kar daje državnim uslužbencem z ozirom na njihove gospodarske organizacije ne baš najboljše izpričevalo, so njihove strokovne organizacije. Nekatere izmed teh so močne, imajo veliko število članov in pobirajo od njih visoko članarino. S pomočjo te in z uporabo drugih virov so si pridobile tekom let precejšnje premoženje, katero sega v milijone. Toda ti milijoni, nabrani in žrtvovani od državnih uslužbencev, niso naloženi v njihovih hranilnicah, niso naloženi v njihovem lastnem Hranilnem in posojilnem konzorciju, kjer bi se uporabili v njihovo korist, v izboljšanje in okrepitev njihovega ekonomskega položaja, za kar so namenjeni, ti milijoni so naloženi v profitarških bankah in hranilnicah z ničevim izgovorom, da se tam hranilne vloge višje obrestujejo. Recimo, da je to tudi res; toda pomislijo naj taki vlagatelji, da so temu krivi sami, ker s tem svojim postopanjem to nevdržno stanje pospešujejo in konzorciju naravnost onemogočujejo obrestovanje vlog po jednaki in po višji obrestni meri, kakoršno imajo banke, ker mu odtegujejo denar in ga dajejo bankam.

Vsem tem nedostatom je prav lahko odpomoči, ako le hočemo. Pristopimo vsi k Hranilnemu in posojilnemu konzorciju, delajmo zanj, predvsem pa pritisnimo na svoje strokovne organizacije, da dajo naš denar, v kolikor ga same ne potrebujejo, svojemu Hranilnemu in posojilnemu konzorciju, potem bo ta kmalu obrestoval vloge po isti in še višji obrestni meri, kakor banke. S tem bo prišel denar državnih uslužbencev v tiste roke in se bo uporabljal v tiste svrhe, katerim je namenjen. Državni uslužbenci bodo imeli brez izkoriščanja lahko več cenega kredita na razpolago za izboljšanje svojega gmotnega položaja in se bodo v to svrhu podvzeli lahko drugi koraki, dobile se bodo lahko druge ustanove, veliko večjega in dalekosežnejšega pomena in vrednosti, kakor se je to moglo do sedaj izvršiti. Pristopilo se bo lahko k večjim, velikopoteznjšim akcijam, o katerih smemo danes kvečjemu samo sanjati in katere bodo vplivale temeljito in trajno na izboljšanje naših kritičnih razmer. Ako damo konzorciju tako podporo, bo to nalogo izvršil, to dokazuje njegovo dosedanje delo in trud, da bi kolikor največ koristil vsem državnim uslužbencem.

Zdi pa se, da je Hranilni in posojilni konzorcij sam nad dobro voljo državnih uslužbencev že obupal, da niti ne pričakuje več od njih, da bi se sami izpreobrnili in spoznali, da je le v

samopomoči, to je v združništvu njihova rešitev. Povod tej domnevi nam daje spomenica konzorcija, ki jo je poslal dne 8. septembra 1924 povodom revizije uradniškega zakona ministrskemu svetu. V tej spomenici opozarja konzorcij, da se je državno uslužbenstvo vsled vojnih in povojnih razmer silno zadolžilo, tako da je postala njegova zadolžitev sama zase problem, ki ga mora vlada rešiti, če noče, da se za državo tako važen činitelj gospodarsko in moralčno popolnoma ne uniči. Novi uradniški zakon ni prinesel v tem oziru nikakšnega olajšanja. Vsled kaosa v vrstah socijalnih vprašanj, ki ga je povzročil, je ta položaj še celo poslabšal. Rešitev perečega gospodarskega ozdravljenja državnih uslužbencev leži edino le v organizaciji kredita potom posebnega zakona, ki bi bil nekako dopolnilo k materijelnemu delu službene pragmatike s to razliko, da bi kreditni zakon temeljil na načelih združništva in samopomoči. V okviru tega zakona naj bi se v celi državi osnovala kreditne zadruga državnih uslužbencev, kakor že obstoji v Ljubljani Hranilni in posojilni konzorcij. Te kreditne zadruga pa bodo potrebovale prav cenih kreditov, ker bi državnim uslužbencem drugače ne bilo uspešno pomagano. Takih kreditov ni pričakovati od strani vlade, na katero se stavijo od vseh strani vedno nove, velike zahteve, zato naj se v lastne dobrotvorne svrhe za državne uslužbenke vpelje potom zakona obvezno prispevanje. Prispevki naj bi se v malenkostnih odstotkih odtegovali od službenih prejemkov, kar bi spričo izboljšanega uradniškega zakona ne pomenilo občutne obremenitve državnih uslužbencev. Načrt tega zakona naj se predloži narodni skupščini paralelno z revizijo uradniškega zakona. Dokler pa se to ne zgodi, pa naj se nakaže brezobrestno posojilo 100.000 Din ali izposluje, da kak državni denarni zavod naloži v tekočem računu pri konzorciju vlogo v gornjem znesku proti najbolj nizki obrestni meri.

Tako torej konzorcij v spomenici na ministrski svet. Iz tega se vidi, da konzorcij vsled dolgoletne izkušnje ne računa več na prostovoljno podporo državnih uslužbencev in da zahteva vsled tega zakonito obveznost, skrbeti za svojo kreditno zadrugo, kakor se je to zgodilo glede ustanovitve nabavljajalnih zadrug. Nekaterim to seveda najbrž ne bo prav in bodo godrnjali, ali dosedanje izkušnje so pokazale, da pri nas res ne gre drugače, zato je pozdraviti predlog konzorcija, saj je v interesu vseh državnih uslužbencev. Strokovne organizacije državnih uslužbencev pa bi bilo pozvati, da zahtevo Hranilnega in posojilnega

konzorcija v tem pogledu podpirajo, na vse druge merodajne faktorje pa bi se moralo apelirati, da njegovo spomenico uvažujejo in nam na ta način pripravijo pot za boljšo bodočnost.

Navodilo,

kako se ima urediti in izvajati kontrola inkasov, terjatev in blaga pri nabavljajlnih zadrugah državnih uslužbencev.

(Navodilo članom upravnih in nadzornih odborov.)

Sestavil Jos. Ferjančič, revizor Saveza NZDS.

Uvod.

Pri revizijah naših nabavljajlnih zadrug imam, žal pre-pogosto, neprijetno priliko ugotavljati, da člani upravnih in nadzornih odborov, katerim je poverjena naloga pregledovanja računov, te svoje dolžnosti ne vrše zadostno. Posledice tega so: Nepravilni računi, napačne bilance, dolge revizije z večjimi stroški za Savez, moralna, pa ne ravno redko tudi materijalna škoda. V izgovor se pogosto navajajo i pomanjkanje časa i neznanje, kaj in kako bi se imelo pregledovati. Zato smatram za potrebno, da podam tu navodilo, kako se ima poslovanje in knjiženje urediti, da se kontrola sploh omogoči, pa tudi olajša, in kako imajo to vršiti člani nadzornih odborov. Ne bodem se pa v tem navodilu pečal z navodili za pregledovanje vseh knjig in računov, ampak samo treh najvažnejših stvari, ki so te-le: Kontrola inkasov, kontrola terjatev in kontrola blaga.

I. 0 kontroli inkasov.

1. Nikaka kontrola ni to, če blagajnik-odbornik dnevno po zaključku prodajanja prešteje denar, ki se ga še najde v predalu, ga prevzame, napravi o tem inkasu listek s podpisom svojim in inkasanta ter na podlagi tega knjiži v blagajniško knjigo: Skupiček tega dneva. To ni nič!

2. Dovoljno ni tudi to, če prodajalec vpisuje inkasirane zneske takoj, v pričo strank-kupcev v posebno prodajalniško blagajniško knjigo. Malo bolje, a še vedno nezadostno je, če se ne vpisujejo samo inkasirani zneski, ampak tudi količine in zneski vsakega posameznega blaga.

3. Da dobimo gotovost, da niso vpisani prenizki zneski, da niso sploh izpušeni celi zneski, moramo uvesti bloke ter odrediti, da se mora vsaki stranki izdati račun iz bloka, v katerem ostane zadržugi kopija. Ti bloki morajo biti numerirani v naprej s paginatorjem, a ne ročno, in to tako, da imata original in kopija isto tekočo številko.

Ti blokovi računi nam dajejo sokontrolo strank-kupcev, kar je velike vrednosti, posebno radi tega, da se blago ne zaračunava dražje, kot so odrejene prodajne cene.

Ti bloki se morajo dajati v promet od blagajnika-odbornika in to vedno v zaporednih številkah!

4. Posebej se mora dnevno sestaviti izkaz vseh istega dneva inkasiranih zneskov z vpisom tekočih številok blokovih računov v zaporedni vrsti. Vpisovanje imen ni potrebno. Ti izkazi naj imajo stalno in praktično obliko. Podpisati jih morata sprti inkasant in blagajnik-odbornik. Pisati se morejo s tintnikom, a zaključijo naj se s črnilom. Podpisati mora tudi oni, ki pregleda, da je vse pravilno vpisano in pravilno sešteto.

Če se vrši pregledovanje in knjiženje v pisarniških prostorih, je bolje, da se mesto na proste liste vpisujejo inkasirani zneski v posebno knjigo, kjer se morajo zaključki ravno tako podpisovati in ki je potem brez posebnih prilog dokument za vpise skupičkov v blagajniško knjigo in v Dnevnik.

5. Knjiženje skupičkov za blago se mora vršiti redno dnevno v blagajniško knjigo in iz te potem v Dnevnik. Dokumenti so redno spisani, sešteti in podpisani izkazi na listih ali pa prej omenjena knjiga.

6. P r e g l e d o v a n j e se vrši tako-le:

- a) Za to od nadzornega odbora določen član mora izvršiti ne samo nadzorovanje s tem, da hodi v prodajalno gledat, kako se blago izdaje in denar prejema in vpisuje, ampak pregledati mora tudi to-le:
  - a) Da se blago prodaja po odrejenih cenah in vsem po enakih cenah: z vpogledom in pregledom v blokkih zaračunanih cen;

- β) da-li so zneski v blokih pravilno izračunani in seštet;
- γ) da-li so zneski iz vseh blokov pravilno vpisani v prej omenjene izkaze oziroma v dotične knjige; treba je pregledati zlasti to, da se ni izpustil kak blok račun med prejšnjim in novim dnevom;
- δ) da-li je vsak izkaz pravilno seštet;
- ε) da-li je vsak dnevni skupiček knjižen v blagajniško knjigo, in to pravilno.
- b) Izkaze na listih oziroma v knjigi mora pregledovalec podpisati. Na zadnjem izkazu zabeleži dan, ko je pregled izvršil.
- c) Če se najdejo pri pregledu napake na škodo zadruga, se morajo takojšnje poravnave vpisati v blagajniško knjigo, če pa dotičnik, ki je zakrivil škodo, tega ne more takoj storiti, se mora obremeniti v Dnevniku s knjiženjem v breme računa dolžnikov in upnikov in v dobro računa blaga. V izkazu se navede, kje je napaka knjižena. Ne sme se pa to popravljati pri prejšnjih vknjižbah v blagajniški knjigi in v Dnevniku, posebno ne tedaj, če je že seštet.
7. O izvršenih pregledih ima dotični pregledovalec poročati na prvi prihodnji seji nadzornega odbora.
8. Nadzorni odbor mora sklepati o tem, kaj se ima zahtevati od upravnega odbora glede odstranitve nedostatkov v uredbi kontrole, kakor tudi, če so ugotovljene kakšne zlorabe. Važnejši odstavki poročila, kakor tudi predlogi pregledovalca in drugih odbornikov ter sklepi odbora se morajo v sejnem zapisniku zabeležiti. Zapisnik morajo podpisati vsi prisotni.
9. Predsednik nadzornega odbora, oziroma njegov namestnik, mora sklepe nadzornega odbora sporočiti predsedniku upravnega odbora in zahtevati ter paziti na to, da se izvedejo.
- Tako izpolni nadzorni odbor svojo dolžnost glede nadzovanja in pregledovanja, kolikor se tiče inkasov.

II. O kontroli terjatev.

1. Ne govorim tu o kontroli knjižb kreditnih poslov, dolgov in terjatev, ki ne izvirajo iz kreditiranja blaga združnikom. Te terjatve dobijo svojo knjižno kontrolo samo v dvostavnem knjigovodstvu. Enostavno knjigovodstvo te kontrole ne more dati.

Takoj pa moram poudariti, da se po sedanjem tolmačenju določbe čl. 2. Uredbe-zakona z dne 5. decembra 1920, ki predpisuje, da se izdaje blago članom proti gotovini (»uz gotov novac«), smatra dajanje blaga na upanje, če tudi samo za kratko dobo, do prvega dne prihodnjega meseca, za protizakonito in da zato za izgube, ki bi jih zadruga vsled tega utrpela, jamčijo predvsem člani upravnega odbora.

Ker se kljub temu daje blago pri mnogih zadrugah na upanje, sicer splošno in individualno omejeno, moramo s tem dejstvom računati, ne da bi se kreditiranje s tem odobrilo, ter dati navodila, kakšne kontrolne uredbe je treba uvesti, da zadruge poleg morebitnih izgub, ki so dosedaj le malenkostne, ne bi utrpele večjih izgub vsled nepravilnega vodenja tozadevnih računov in kontrole.

2. Predvsem, kakšne uredbe so nezadostne:

- a) To, da se vpisuje na upanje dano blago bodisi samo v skupnih zneskih, bodisi tudi v posameznih zneskih samo strankam v knjižico, je absolutno nezadostno.
- b) Istotako je nezadostno, če se poleg vpisovanja v knjižice strank vpisujejo ne samo skupni zneski, ampak tudi posamezne količine in zheski v zadrugino knjigo dolžnikov-odjemalcev v breme vsakemu dotičnemu dolžniku. Ostala bi nezadostna ta evidenčna uredba tudi tedaj, če bi se vpisovalo vsako kreditiranje takoj v zapovrstnem redu v nekaj kreditni dnevnik in iz tega potem v knjigo dolžnikov.

3. Tudi za prodajo blaga na upanje se morajo uvesti blokovni računi in izstavljati ravno tako, kot je navedeno preje za prodajo proti takojšnjemu plačevanju. Ni praktično, da bi se izdajali računi za kreditirano blago iz istega bloka kot za takojšnja plačila. Najbolje je, da se za kreditirano blago porablja drug blok, na katerega vse računske liste, ako ni posebej tiskan v rdečem tisku, se pritisne štipiljka »Na kredit«. More se pa tudi tako napraviti, da se na bloke proti gotovemu plačilu pritisne štipiljka, a nič na kreditne bloke.

4. Na podlagi teh blokovnih računov se vpiše samo skupen znesek vsakega blokovnega računa tako stranki v knjižico za mesečno plačevanje, kot v zadrugino knjigo dolžnikov v breme dotičnemu zadružniku. Tu in tam se ima navesti tudi dan in tekoča številka računa.

5. Vse to troje: bloki, vpisovanje v knjižico strankam in v

knjigo dolžnikov, pa še ne zadostuje za zadostno in točno kontrolo teh terjatev. Da dobimo to, moramo te terjatve knjižiti i v Dnevniku: V breme računa dolžnikov-odjemalcev, za kateri račun bi trebalo otvoriti poseben račun v Dnevniku, ali pa v breme računa dolžnikov in upnikov, ako otvorimo v knjigi upnikov in dolžnikov poseben račun za vse dolžnike skupaj; v dobro se knjižijo te terjatve računu blaga, če se vodi blagovna knjiga z vpisovanjem prodanih količin (Glej III., A!), računu prodajalne pa tedaj, če se blagovna knjiga vodi po sistemu obračunavanja po prodajnih cenah (Glej III., B!). Ne knjižijo se pa kreditirani zneski v Dnevniku vsakemu dolžniku posamezno v breme, ker bi tako knjiženje zahtevalo zelo mnogo časa, ampak skupno.

6. Zato se morajo ravno tako, kot je navedeno preje pod I. glede za blago inkasiranih zneskov, napraviti izkazi na kredit danega blaga z vpisom tekočih številk blokovnih računov, imen dolžnikov in zneskov. Ti izkazi se morajo sešteti in podpisati. Najbolje je, da se ti izkazi pišejo v posebno knjigo (Dnevnik kreditiranega blaga). Zaključijo se dnevno. Na podlagi izkazov na listih ali v omenjeni knjigi, ki je dokument za vknjižbo, se potem knjiži skupna vsota, kot je navedeno gori pod 5.

7. Za odplačila teh zadruginih terjatev mora prejemnik denarja izdati strankam potrdila iz posebnega bloka, numeriranega tako, da imata po dva lista isto tekočo številko. To se vpiše i v knjižice strankam i v knjigo dolžnikov, v dobro dotičnikom.

8. Za ta odplačila se morajo ravno tako napraviti izkazi kot za račune na kredit danega blaga. Na podlagi teh izkazov se knjiži potem v blagajniško knjigo in iz te v Dnevnik: V breme računa blagajne in v dobro računa dolžnikov.

9. Ugotovitev skupnega stanja vseh teh zadruginih terjatev je lahka: To stanje se dobi iz računa teh dolžnikov. Koliko posamezniki dolgujejo, dobimo z izračunanjem oziroma zaključanjem njihovih računov v knjigi dolžnikov-odjemalcev. Izkaz vseh naših tozadevnih terjatev iz te knjige nam da stanje teh terjatev po posameznih računih. To stanje bi se moralo, če se je vse pravilno vpisalo, pravilno seštelo in pravilno napravilo dolžno razliko = saldo, popolnoma vjemati s stanjem, ki ga izkazuje zgoraj omenjeni kumulativni račun dolžnikov odjemalcev. S tem dobimo knjižno kontrolo in gotovost, da je vse na

kredit dano in na bloke vpisano blago pravilno vknjiženo dolžnikom v breme, in da so knjižena tam vsa ona odplačila, katera je zadruga prejela in da so pravilno, ne v zgubo zadruge, sešteti vsi računi in pravilno izračunani saldi = dolgovi strank.

10. Z ugotovitvijo tega pa seveda še ni ugotovljeno sledeče:

- a) Da se je vse blago, ki se je izdalo, a za katero se ni prejelo takojšnje plačilo, zaračunalo strankam v breme in da je torej zadruga prejela odškodnino v pridobitvi terjatve. Ugotovitev tega tu ni mogoča, mogoče je pa ugotoviti, da je toliko in toliko blaga zmanjkalo, a to samo z vodenjem blagovne knjige po sistemu, ki je opisan pod III., A.
- b) Da so se vsi kreditni blokovi računi vpisali v izkaze in v knjige. To se more ugotoviti s pregledom vseh kreditnih blokov.
- c) S tem tudi še ni ugotovljeno, da vsak dolžnik res toliko dolguje, ker je mogoče, da se je obremenitev ali odplačilo pomotoma vpisalo temu mestu onemu dolžniku. Pri tej napaki ostane skupno stanje terjatev nespremenjeno.
- d) Mogoče je tudi to, da se je za odplačilo izdalo stranki potrdilo, a se je izpustil dotični znesek tako pri vpisovanju v izkaz odplačil, kakor tudi vpis v dobro stranki v knjigi dolžnikov. Zato je treba vedno pregledati, da-li so vsa dokumentirana odplačila vpisana v izkaz in v račune. Na take napake bi se moralo priti pri končnih obračunih s strankami.
- e) Možni so seveda tudi inkasi brez potrdil in brez vpisov, na kar bi se tudi došlo pri končnih obračunih s strankami.
- f) Ako se ugotovi, da katero odplačilo zadruga ni prejela, ker je ostalo v rokah inkasanta, tedaj mora dotičnik to takoj poravnati. V tem slučaju se knjiži to, ako je bilo izdano potrdilo, naravnost v blagajniško knjigo in v knjigo dolžnikov pod dnevom ugotovitve oziroma vplačila. Ne sme se pa popravljati to tam, kjer bi pravzaprav moralo biti knjiženo. Če se ne poravnata takoj ves znesek, tedaj se mora v Dnevniku obremeniti inkasant in odobriti dolžnik. Če bi se pa ne izdalo potrdilo preje, se ima izdati sedaj; inkasant ima to poravnati takoj, vsled česar se knjiži kot vsako drugo odplačilo z vpisom v izkaz in na podlagi tega v blagajniško knjigo. Če bi inkasant tega ne mogel takoj poravnati, se

ima obremeniti v Dnevniku v korist računa blagajne, ker se je knjižilo odplačilo kot prejeto, a se faktično ni prejelo.

11. Ako bi se pod 9. navedeno stanje po računu dolžnikov ne vjemalo z onim po izpisku knjige dolžnikov, tedaj je treba, da se pregledajo vsi vpisi in vsa knjiženja tozadevnih terjatev od onega trenutka dalje, ko se je pričelo s knjiženjem teh terjatev v Dnevnik, kot je opisano pod 5. Pregledati se mora, da-li je vsak račun pravilno vpisan i v izkaz i v račun dotičnega dolžnika; da so vsi izkazi pravilno sešteti; da so pravilno knjižene vsote po izkazih v Dnevnik in od tu v kumulativen račun dolžnikov; da so istotako pravilno vpisana in knjižena vsa odplačila teh terjatev; da so pravilno sešteti vsi računi dolžnikov; da so saldi pri vseh pravilno izračunani in pravilno prenešeni nanovo; da so prenosi vsot na nove strani pravilni; da so zneski končnega dolga pravilno vpisani v izpisek dolžnikov in da je ta pravilno seštet. To pregledovanje se izvršuje tako dolgo, da se najde napaka, ki izravna potem stanje obeh računov.

12. Poleg tega računskega pregledovanja, se mora tudi redno vršiti nadzorovanje in pregledovanje teh računov v sledečih točkah:

- a) Da se blago ne kreditira osebam, katerim upravni odbor ni dovolil tega;
- b) da se ni otvorilo enemu dolžnikov po več računov;
- c) da se ne daje kredita preko meje, ki jo je določil upravni odbor splošno ali individualno;
- d) da-li dolžniki odplačujejo redno v prvih dneh vsakega meseca ves svoj dolg iz prejšnjega meseca;
- e) da-li so se izterjale terjatve pri onih dolžnikih, od katerih se je imelo izterjati po naročilu revizorja ali nadzornega odbora;
- f) da-li so se neizterljive terjatve pravilno odpisale in to ne na račun blaga, ampak na breme računa izgube in dobička;
- g) da-li se za terjatve, ki se po ugotovitvi enega ali drugega odbora, smatrajo za dubiozne, stavi v bilanco protipostavka »dubiozne terjatve« pod pasiva.

13. Pregledovalec, ki je bil za to odrejen od nadzornega odbora, mora o svojih ugotovitvah poročati v prvi prihodnji seji nadzornega odbora. Ta mora o tem razpravljati in sklepati tako, kot je rečeno pod I., 8., predsednik tega pa ravnati dalje tako, kot je navedeno pod I., 9. tega spisa.

III. O kontroli blaga.

1. Da se omogoči ta kontrola, moramo imeti poslovanje in blagovne knjige tako urejene in vodene, da moremo knjižno ugotoviti:

- a) Da-li je vse blago, ki se je kupilo, proti plačilu ali na kredit, res došlo v zadrugo;
- b) da-li je zadruga za vse blago, ki je izšlo, res prejela odgovarjajoče vrednosti, bodisi v denarju bodisi v terjatvah in
- c) kakšen dobiček oziroma izgubo je imela pri posameznih vrstah blaga.

V svrhu ugotovitve teh stvari ne zadostujejo vse v prejšnjih odstavkih opisane kontrolne uredbe, tudi če bi se izvajale v najpopolnejših oblikah. Tozadevna kontrola se omogoči samo z uredbo blagovne knjige, kjer se ne vodijo samo računi o prejetih in izdanih vrednostih, ampak tudi o prejetih in oddanih količinah.

2. Izvesti se more to na več načinov. Lahko govorimo o dveh sistemih te knjižne kontrole:

- a) Prvi sistem je ta, da se vpisujejo faktično prodane količine v blagovne knjige;
- b) drugi pa, da se knjiži vse kot prodano prodajalni, a ž njo se obračunava po prodajnih cenah.

3. Pri obeh sistemih je knjiženje popolnoma enako, kar se tiče prejetega blaga: V blagovne račune se knjiži prejeta blago po količinah in po nakupni vrednosti na podlagi faktur, stroški pa na podlagi dotičnih dokumentov. Če se kak strošek za prevoz nanaša na več vrst, je treba sorazmerno ga razdeliti na posamezne vrste blaga. To je priporočljivejše kot knjiženje vrednosti po kalkuliranih in izračunanih nabavnih cenah in vrednostih.

4. Razlika je v knjiženju prodanega blaga. O tem v naslednjih odstavkih.

A. Sistem knjiženja prodanih količin blaga.

Tu razlikujemo več načinov:

1. Način direktnega vpisovanja iz prodajnih blokov je nepriporočljiv, ker zahteva ogromnega dela.

2. Način zbiranja dnevno prodanih količin v posebne dnevne prodajne pole, seštetja teh in izračunanja vrednosti ter vpiso-

vanja na podlagi te pole v posamezne blagovne račune, je že precej praktičnejši, vendar še vedno zahteva mnogo časa za izračunavanje in vpisanje v posamezne blagovne račune.

3. Način zbiranja prodanih količin v dnevne prodajne pole, a iz teh v tedenske prodajne pole, kjer se vrednosti izračunajo in odtod vpišejo v posamezne blagovne račune, nam napram prejšnjemu prihrani že petkratno izračunavanje vrednosti in petkratno vpisovanje v blagovno knjigo, kar je že veliko zmanjšanje dela.

4. Način zbiranja v dnevne in iz teh v mesečne pole in iz teh po izračunanju vrednosti v blagovno knjigo nam napram prejšnjemu prihrani zopet trikratno izračunavanje vrednosti in vpisovanje v blagovno knjigo. Ta način ima pa to slabo stran, da je manj zanesljiv glede vrednosti, ako se cene v teku meseca spremene, na kar se pri izračunavanju rado pozabi.

5. Ugotovitev pod III., 1., b) in c) navedenih stvari je pri vseh teh načinih izvedljiva na isti način:

- a) S popisom blaga ene, več ali vseh vrst blaga, z izračunanjem vrednosti po nabavnih cenah, s seštetjem količin in vrednosti tako prejetega kot izdanega blaga, z vpisom najdene zaloge blaga in njene vrednosti pod »oddano« moremo po odštetju manjših vsot količin ugotoviti, koliko blaga dotične ene, več ali vseh vrst blaga manjka, ali pa morda ga je celo več.
- b) Z odštetjem manjših vrednostnih vsot dobimo razlike, ki pomenijo dobiček, če je vsota oddanega blaga in zaloge večja, izgubo pa, če je ta vsota manjša od one prejetega blaga.
- c) Če manjkajo znatne količine blaga, ki ima »kalo« vsled zatehtanja, osušenja itd., primanjkljaj, ki presega naravni primanjkljaj, posebno pa če manjkajo količine takega blaga, pri katerem ne more biti kala, je brez točnega pregleda vseh blokov in vseh vpisov v prodajne pole, v dnevne, tedenske ali mesečne, nemogoče reči, zakaj manjka toliko blaga. Ako manjkajo znatne količine pri vseh boljših, dražjih vrstah blaga, je pa nedvomljivo, da se je blago izdajalo brez plačila in brez obremenitve ali pa kradlo. Če je ena sama oseba imela posla z blagom skozi vso računsko dobo, potem se čisto lahko zahteva od nje odškodnino.

6. Ugotovitev, da-li je vse blago, ki ga je zadruga kupila, res došlo v zadrugo, je mogoča samo s pregledom vseh došlih faktur, vknjižb v Dnevniku in vpisov v blagovno knjigo, tako količin kot vrednosti teh.

Da-li so se vse vrednosti, ki so se knjižile v breme računa blaga (v Dnevniku), vpisale tudi v eden ali drugi račun v blagovni knjigi, se da ugotoviti s tem, da se napravi izpisek iz vseh blagovnih računov z vpisom vrednostnih vsot prejetega blaga. S štetjem vseh teh vsot dobljena vsota bi se morala vjemati z vsoto po Dnevniku oziroma v Glavni knjigi, če se ta vodi.

7. Zaključevanje teh računov se vrši redno samo koncem leta, med letom pa le tedaj, če zahteva to novi upravni odbor ali pa če se menja odgovorni poslovodja. Izvrši se pa tako-le:

- a) Zaloga se na podlagi popisa vpiše na desno stran pod oddano, tako v količinah kot v vrednostih nabavnih bilančnih cen.
- b) V svrhu izravnavanja tako količinskih kot vrednostnih računov se vpišejo razlike, tako količinske kot vrednostne, na ono stran, kjer je manjša vsota. Nato se računi s črtami in vpisom vsot, količinskih in vrednostnih, ki morajo biti na obeh straneh enake, zaključijo, a zaloge knjižijo na nov račun pod prejeto.

8. Pri tem sistemu, čeprav je vsled zbiranja v mesečne vsote znatno zmanjšano delo, je vpisovanje prodanih količin v prodajne pole, posebno tam, kjer ima zadruga mnogo vrst in kvalitet blaga ter mnogo odjemalcev, še zmiraj posel, ki redno zahteva še drugo delovno silo in s tem povzroča znatne troške, ki jih zadruga težko zmorejo, ako naj si z nižjimi cenami ohranijo odjemalce. Da se zmanjšajo delo in režijski stroški, se je poseglo k sistemu, ki ga opišem v naslednjem poglavju.

B. Sistem kontrole prodaje blaga z obračunavanjem po prodajnih cenah.

1. Pri tem sistemu se blagovna knjiga nastavi popolnoma enako kot pri prejšnjem sistemu: Na podlagi popisa se zaloga z nabavno vrednostjo vpiše v dotične račune kot začetno stanje. Napraviti se more to kadarkoli, samo, da se napravi točna inventura blaga. Za uvedenje tega sistema ni potrebno čakati na začetek novega poslovnega leta ali polletja.

2. Vpisovanje novonakupljenega in prejetega blaga se vrši popolnoma enako, kot se vpisuje po preje navedenem sistemu. (Glej III., 3.!)

3. Ne vpisujejo se v blagovne račune prodane količine in vrednosti blaga niti direktno niti na podlagi prodajnih pol, ne dnevnih, ne tedenskih, ne mesečnih, ne letnih. Odpade popolnoma zbiranje prodanih količin v prodajne pole po sistemu in načinih, navedenih pod III., A. Ne odpadejo pa bloki, ki se morajo pisati in izdajati ravno tako, kot pri prejšnjem sistemu in kot je opisano pod I. in II. poglavjem tega navodila.

4. Ti bloki služijo tudi pri uvedbi tega sistema za kontrolo:

- a) inkasiranih zneskov za blago, prodano proti takojšnjemu plačilu;
- b) na kredit danega blaga;
- c) za kontrolo in varnost, da se blago ne prodaja dražje kot po odrejenih in zaračunanih cenah, kar bi v ožjem materialnem smislu bilo sicer irelevantno za zadrugo, a ne za odjemalce;
- d) da se more ugotoviti, ako bi se to zahtevalo, z izpiski prodanih količin, zakaj je primanjkljaj izredno velik;
- e) da se more voditi za poljubne izbrane predmete tudi količinska kontrola, ako bi se moralne in materialne garancije poslujočega osebja ne smatrale zadostnim.

5. Nadaljnje poslovanje in knjiženje se pa vrši drugače, kot po prej opisanem sistemu. Vršijo se tako, kot bi se poslovalo in knjižilo, ako bi se prodajalo vse blago samo enemu kupcu in to vse na kredit. Prodajalno smatramo kot kupca: Obremenimo jo za vse njej v prodajo izročeno blago s prodajno vrednostjo, razbremenimo za znižane cene kot za popust, za pokvarjeno blago po prodajni vrednosti, za inkasirane zneske kot za plačilo, za vrednost na kredit danega blaga in koncem obračunske dobe za blago v zalogi kot za povrnjeno blago s prodajno vrednostjo. To se izvede na sledeči način:

6. Če zadruga nima posebnega skladišča, ali pa če to ni popolnoma ločeno od prodajalne, da bi mogel imeti ključke do tega skladišča kateri član poslovnega ali upravnega odbora, tedaj se mora postopati tako-le:

- a) Izračunati se mora vrednost vsega v zalogi (v prodajalni in v skladišču) se nahajajočega in popisanelega blaga po prodajnih cenah.

Po nabavnih cenah se je že izračunala vrednost in knjižila kot začetno stanje pod prejeto. (Glej B, 1.!))

- b) Na podlagi popisa s prodajnimi vrednostmi (ne nabavnimi) se obremeni prodajalna — prodajalec — poslovodja — za prodajno vrednost vse zaloge z eno samo vknjižbo v Dnevniku: V breme računa prodajalne in v dobro računa blaga.

V Dnevniku se otvori poseben račun, račun prodajalne. V Dnevniku, izdanem od Saveza, se otvori v stolpcu, ki je brez nadpisa.

V blagovni knjigi se na podlagi istega popisa vpišejo pod »oddano« iste količine, kot so vpisane na levi strani pod »prejeto«, toda s prodajnimi cenami in vrednostmi. (Po vpisu tega bi zadruga po blagovnih računih ne imela nikake zaloge blaga!)

- c) Za vsako blago, ki se ga po inventuri nabavi in izroči prodajalni v prodajo, se napravi poseben »predajni račun« z označbo dobavitelja, računa, blaga, navedbo količin, prodajnih cen in prodajne vrednosti. Za te predajne račune je najbolje, da se nabavi poseben zvezek z numeriranimi listi (1—1) in kopijami, ki se dajo iztrgati. Ta predajni račun podpiše tudi voditelj prodajalne. Njemu se izroči kopija računa. Na podlagi tega prodajnega računa knjižimo v Dnevniku v breme računa prodajalne in v dobro računa blaga skupno prodajno vrednost predanega blaga. V blagovni knjigi pa vpišemo pod »oddano«: »Prodajalni« količine, prodajne cene in prodajno vrednost.

7. Če ima zadruga posebno skladišče, do katerega ima ključke kateri član poslovnega oziroma upravnega odbora, in če se noče izročiti vsega blaga prodajalcu v oskrbovanje, tedaj se ima postopati tako-le:

- a) Popis blagovne zaloge v prodajalni mora biti ločen od zalog skladišča. Vrednost po prodajnih cenah se izračuna samo za prodajalniško zalogo blaga. Prodajalna = prodajalec se obremeni samo za to blago. V blagovni knjigi se pod »oddano« vpišejo samo prodajalniške zaloge kot oddane prodajalni. (Po blagovni knjigi bi imela zadruga sedaj v zalogi samo ono blago, ki je ostalo v skladišču.)

b) Od novo nabavljenega blaga in iz skladišč se daje prodajalni blaga po potrebi. Predajni računi se izstavljajo samo za predano blago. Knjiži se tako, kot je že opisano. Svetovati je da se v skladišču drže samo večje množine blaga, vse manjše naj se pa takoj predajo prodajalni, da se s predajami in knjižbami nima toliko posla. Za blago v skladišču je seveda potem odgovoren oni, ki ima ključke do skladišča. Zato je priporočljiva previdnost pri sprejemanju in izdajanju blaga.

8. Če se cene enemu ali drugemu blagu zvišajo ali znižajo, se ima takoj, toda le v prisotnosti enega člana poslovnega ali upravnega odbora, s pretehtanjem, premerjenjem, ugotoviti množina zaloge. O tem se napravi zabeležba v posebnem zvezku, ki jo podpišejo prisotni. Na podlagi tega se napravi obremenilna oziroma razbremenilna nota za razliko v vrednosti, katere kopija se izroči prodajalcu = poslovodji, ki naj podpiše noto, ki ostane zadruzi. Na podlagi take note se potem z vknjižbo v Dnevniku obremeni oziroma razbremenilna prodajalna = prodajalec. Ta razlika se knjiži tudi v dotičnem blagovnem računu, a sedaj brez vpisa količine.

9. Za kalo (zatehtanje, zamerjenje, osušenje, sprašenje, razlitje) je najbolje, ako se vnaprej dovoli popust v primernih odstotkih. To ima dovoliti poslovni oziroma upravni odbor. Na podlagi tega sklepa se odbije pri dotičnih vrstah blaga že v predajnih računih dovoljeni popust v odstotkih ter se zaračuna samo količina po odbitku. V blagovni knjigi se vpiše pod »odano« zaračunana količina in vrednost in posebej odbitek količine brez vrednosti.

10. Za inkasirani denar za prodano blago ali izročen glavni blagajni po izkazu, kot je opisano v I. delu, se ima v Dnevniku po obremenitvi blagajne odobriti ne račun blagajne, ampak račun prodajalne.

11. Za blago, dano na kredit, se ima po izkazu, opisanem v II. delu, obremeniti račun dolžnikov, a odobriti račun prodajalne in ne račun blaga, kot pri prejšnjem sistemu. (NB.: Odplačila dolžnikov na te dolgove se nimajo knjižiti v korist računa prodajalne, ampak računa dolžnikov - odjemalcev!)

12. Ugotovitev, da-li je prodajalna izročila vse protivrednosti za izdano blago, oziroma da-li ima v zalogi toliko blaga,

kolikor bi ga morala imeti, oziroma da-li se ni morda izdajalo ali jemalo blago v večjih množinah, ne da bi se zahtevalo plačilo ali stranko obremenilo, je mogoča na tak-le način:

- a) Napraviti se ima inventura blaga, ki je bilo izročeno prodajalni v prodajo in njej obremenjeno. Vrednost se ima izračunati točno po prodajnih cenah.
- b) Seštejejo se v računu prodajalne, v Dnevniku - Mesečniku ali v Glavni knjigi, če se ta vodi, oziroma v računu, ki ga je voditi v posebni knjigi. debetna in kreditna stran. H kreditni vsoti, vsoti vseh plačil in odobritev, se prišteje prodajna vrednost blaga po prej omenjenem popisu. Ti dve vsoti bi si morale biti z dopustnima manjšima razlikama precej enaki, ako so bili popisi pravilno napravljeni, pravilno izstavljeni predajni računi, pravilno zaračunana povišanja in znižanja cen in pravilno izračunani in dovoljeni popusti za kalo.
- c) Če je kreditna vsota večja, se ima za razliko z vknjižbo v Dnevniku obremeniti račun prodajalne v korist računa blaga.
- d) Če je kreditna vsota manjša, ima upravni odbor sklepati o tem, ali se odpiše ta primanjkljaj, ali ga ima prodajalec poravnati. Dovoljen odpis se izvrši z vknjižbo razlike - primanjkljaja v Dnevniku v breme računa blaga in v korist računa prodajalne. Če se ne dovoli popust, tedaj se ima za ta primanjkljaj z vknjižbo v Dnevniku obremeniti prodajalec (v račun upnikov in dolžnikov, a ne dolžnikov-odjemalcev!) v korist računa prodajalne.
- e) V blagovni knjigi se nimajo na podlagi zgoraj omenjenega popisa blaga izvesti prav nikake knjižbe. Pač pa se imajo knjižiti pod c) in d) omenjene razlike v dobro oziroma v breme posebnega računa, ki se ima otvoriti v blagovni knjigi pod naslovom: »Račun razlik v računu prodajalne.

13. Koncemletno-bilančno obračunavanje s prodajalno in knjiženje se ima izvršiti tako-le:

- a) Napraviti se ima inventura vsega blaga. Če se je vodilo skladišče posebej oziroma, če skladiščno blago ni bilo predano prodajalni v prodajo, se imata napraviti ločena popisa za skladiščno in prodajalniško blago.

- b) Vrednost skladišnega blaga se ima izračunati samo po nabavnih cenah, prodajalniškega blaga pa i po nabavnih i po prodajnih cenah.
- c) Na podlagi popisa prodajalniškega blaga po prodajnih cenah se z vknjižbo v Dnevniku obremeni račun blaga v korist računa prodajalne. Na podlagi istega popisa se vpiše prodajalniško blago v dotičnih blagovnih računih pod »prejeto« z vpisom količin in prodajnih vrednosti. Na kratko: Knjiži in vpiše se vse tako, kot da je prodajalna nam vrnila vse njej izročeno, a neprodano blago.
- d) Ker se ni prodalo vse blago, na katero je bil dovoljen popust za kalo, moramo napraviti izkaz takega blaga in izračunati odstotne količine od zaloge in protivrednost po prodajnih cenah. Z vknjižbo v Dnevniku v breme računa prodajalne in v korist računa blaga in vpisom v dotične račune blaga pod »oddano« samo vrednostnih zneskov, a nobenih količin, je ta stvar urejena.
- e) Po vpisu prodajne vrednosti tega blaga v dobro v računu prodajalne napravimo razliko, glede katere imamo postopati tako, kot je navedeno preje pod 12., c) in d)! Račun prodajalne je s tem izravnán brez vsakega salda. Zato ne bo nobene omembe o njem ne v bilanci ne v računu izgube in dobička!

14. Zaključevanje računov v blagovni knjigi se mora redno izvršiti koncem vsakega leta. Med letom se ti računi zaključijo samo tedaj, če pri nastopu odredi to novi upravni odbor. Izvrši se pa tako-le:

- a) Na podlagi popisa vsega blaga, kot je navedeno že pod 13., a) in b), z izračunano nabavno vrednostjo, oziroma tržno vrednostjo, če so tržne cene nižje od nabavnih, se vpiše pod »oddano« zaloge vsake vrste blaga z navedbo tekoče številke popisa, količine, nabavne oziroma tržne cene in vrednosti.
- b) Če je bilo vse blago v upravi prodajalne, bi ne smelo biti nobene količinske razlike v teh računih. Mogoče so pa količinske razlike = primanjkljaji pri blagu, ki je bilo v skladišču, vendar prav malenkostne. Pri poštenem ravnanju so večje razlike izključene! Primanjkljaji = manko blaga se vpišejo na desno pod oddano v izravnanje količinskega računa, a brez vrednosti.

- c) Izračunajo se nato vrednostne razlike. Če je svota »oddanega« in zaloge večja od »prejetega«, je ta razlika dobiček, če je manjša, je zguba. V svrhu izravnanja se vpiše dobiček na levo stran, pod »prejeto«, zguba pa na desno, pod »odano«.
- d) S potegnitvijo črt in vpisom vsot, količinskih in vrednostnih, je račun zaključen. Na obeh straneh morajo biti enake i količinske i vrednostne vsote.

15. Da dobimo kontrolo in gotovost, da so vsi zneski, ki so knjiženi v Dnevniku v breme oziroma v dobro računa blaga, vpisani tudi v blagovni knjigi, enemu ali drugemu računu v breme oziroma v dobro, treba da napravimo še pred vpisom bilančnih zalog in razlik izpisek iz vseh blagovnih računov tako vrednostnih vsot prejetega kot oddanega blaga. Vsote teh vsot bi morale biti, če se je vse, kar se je v Dnevniku knjižilo, tudi pravilno in samo na en račun v blagovni knjigi — enake prometnim vsotam računa blaga (v Mesečniku oziroma v Glavni knjigi). Majhnih razlik ni iskati, pač pa je treba pregledati, če se niso izpustili večji zneski, ali pa vpisali v blagovno knjigo taki zneski, ki niso bili knjiženi v Dnevniku.

16. Po zaključenju računov v blagovni knjigi napravimo izpisek vseh izgub in vseh dobičkov iz posameznih računov blaga. Razlika med vsotama izgub in dobičkov, ki je brutto-dobiček vsega blaga, bi morala biti enaka saldu, ki ga da blagovni račun v Mesečniku oziroma v Glavni knjigi, ko se je vknjižila na podlagi blagovnega popisa z bilančnimi vrednostmi blagovna vrednost z vknjižbo v Dnevniku (Zaključni računi) v breme računa bilance in v korist računa blaga. Ne knjižimo pa izgub in dobičkov na podlagi izpiska v Dnevnik (v zaključnem računu), ampak saldo-brutto dobiček računa v Mesečniku oziroma v Glavni knjigi: v breme računa blaga in v dobro računa zgube in dobička.

C. Pregledovanje blagovnih računov.

1. Predvsem je treba pregledati in ugotoviti, da-li so obremenitve računa blaga v Dnevniku pravilne. Posebno je treba paziti: a) da niso knjiženi na breme tega računa izdatki, ki se ne tičejo blaga. N. pr. nagrade, potni stroški, ki se ne tičejo samo nakupa blaga, izdatki pod imenom provizij itd.; b) da

niso na breme računa blaga odobreni zneski v korist enega ali drugega računa: blagajne, upnikov, dolžnikov, prodajalne, računa raznih, računa deležev, stroškov.

2. Nato je treba pregledati, da-li je vse blago, ki je bilo zadrugi fakturirano in za koje je blagovni račun obremenjen, književno v dotični račun blaga pod prejeta tako po količinah kot po vrednosti. Povsod je treba zaznamovati, da je že pregledano.

3. Pregledati je nadalje, da-li je bilo blago, ki se je oddalo prodajalni, pravilno, ne prenizko, zaračunano, oziroma bolje rečeno, da-li se je vrednost pravilno izračunala.

4. Sešteti se morajo v vseh blagovnih računih posebno količinski zneski.

5. Posebno je pregledati račune, ki izkazujejo količinske ali vrednostne zgube ali pa oboje: primerjati je vpise teh računov z knjižnimi prilogami.

6. O ugotovljenih primanjkljajih se ima poročati v seji nadzornega odbora, razpravljati o ukrepih ter vse to zabeležiti, kot je bilo rečeno že v prejšnjih poglavjih. Preko nerednosti se ne sme preiti molče. Poslušojče osobe mora vedeti, da nadzorni odbor ni postavljen radi lepšega in zato, da bi združniki mislili, da se posluje pravilno samo radi tega, ker je izvoljen nadzorni odbor. Zavedajo naj se vsi, da je velik del uspeha odvisen od vestnega, smotrenega in požrtvovalnega vršenja nadzornih dolžnosti.

Torej na delo, da se vse to izvede v korist in prospah zadrug in v razbremenitev lastne odgovornosti.

A. & E. SKABERNĚ
LJUBLJANA, MESTNI TRG št. 10

Manufakturna in
modna veletrgovina

Mestna hranilnica ljubljanska

(Gradska štedionica)

v Ljubljani.

Stanje vložnega denarja
preko 120 milijonov dinarjev ali 480
milijonov kron.

Sprejema vloge
na hranilne knjižice in tekoči račun
proti najugodnejšemu obrestovanju.

Zlasti plačuje
za vloge proti dogovorjeni odpovedi v
tekočem računu najvišje mogoče obresti.

Jamstvo
za vse vloge in obresti, tudi tekočega
računa, je večje kakor kjerkoli drugod,
ker jamči za nje poleg lastnega hra-
nilničnega premoženja še

mesto Ljubljana

z vsem premoženjem in davčno močjo.
Ravno radi tega nalagajo pri njej tudi
sodišča denar mladoletnih, župni uradi
cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje
prihranke največ v naši hranilnici, ker je

denar popolnoma varen.

O veliki noči,
gospodinje, ko barvate **priruhe**, naročite le
barvo ALELUJA

Zahtevajte jo izrecno od Vašega trgovca!

ELITNI

KINO MATICA

VODEČI KINO V LJUBLJANI

PRINAŠA VEDNO SAMO NAJNOVEJŠE
IN NAJBOLJŠE SVETOVNE ATRAKCIJE

PRI VSEH PREDSTAVAH SVIRA
NESKRAJŠANI UMETNIŠKI
ORKESTER

SREDIŠČE MESTA

 TELEFON 124

And. Mayer nasl. Franc Vidovič

:: Veletrgovina z mešanim blagom na debelo ::

Glavni trg št. 20 **Maribor** Telefon štev. 6

Tvornice Zlatorog, Maribor

**Ovaj znak
jamči za
kakvoću
sapuna**

!!!

Tvornice Zlatorog, Maribor

OBLAČILNICA R. Z. Z O. Z. V LJUBLJANI

Centralno skladišče in prodaja na drobno in debelo v palači „Vzajemne posojilnice“ na Miklošičevi cesti poleg hotela „Union“. — Prodaja na drobno tudi na Dunajski c. šte. 29 v hiši „Gospodarske zveze“.

Prodaja na obroke proti garanciji uradov. Samo prvovrstni češki izdelki! Pred nakupom si oglejte naše zaloge!

VSEM,

ki hočejo dobro kavo piti,
priporočamo izvrstno našo
pravo domačo
KOLINSKO CIKORIJO

FRANC GULDA

MARIBOR

Irgovina s kolonijalnim, materijalnim blagom in kemičnimi izdelki.

Bertelan Sekelj

Ada

Centrala: Ada, Bačka,
železniška postaja in
postaja za parobrode.

— Telefon Ada 5. —

Valjčni mlin v ADI in v
MOLU.

Popolnoma nova najmodernejša
naprava.

Dnevna kapaciteta 7 vagonov.

Sukno

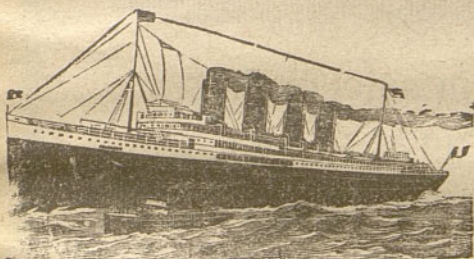
Kamgarn, ševjot in hlačevino za moške obleke, volneno in etamin za ženske obleke, cefir, tiskanino, belo, pisano in rujavo platno, kambrik, gradl in cvilh za madrace, posteljne in kavne garniture, preproge, zastore, flanelaste in šivane odeje ter razno manufakturno blago

kupite najceneje v

veletrgovini R. Stermecki, Celje.

Cenik zastonj! — Vzorce proti vrnitvi!

Trgovci engros cene!

Cie. Gle. Transatlantique

Najhitrejša vožnja v Severno
Ameriko **samo 6 dni**
čez morje

**HVARE - NEWYORK, SREDNJA
IN JUŽNA AMERIKA**

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo Slavenska banka d. d. v Zagrebu.

Vozne listke in tozadvena pojasnila daje

Ivan Kraker

zastopnik v Ljubljani,
Kolodvorska ulica 41.

VELETRGOVINA KOLONIJALNE IN ŠPECERIJSKE ROBE

IVAN JELAČIN - LJUBLJANA

Velika zaloga pražene kave, zmletih dišav in rudninske vode.
Ustanovljeno leta 1888.

Zahtevajte cenik!

Pipan & Cie. kem. kom. d. z o. z. Ljubljana

la amerik. pensilvanska strojna olja — Tovotna mast —
 Kemični in tehnični predmeti — la ameriskanski lahki bencin
 — la angleško jedilno olje

Agents for the Hull Oil Manufacturings Ltd., Hull

Zahtevajte vedno le

„GAZELA“ MILO

najboljši in najcenejši
 DOMAČI IZDELEK!

AVGUST ČERNE

splošno mizarstvo.

Zg. Šiška štev. 122 — pri Ljubljani.

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela, od najfinejšega
 do najpriprostejšega pohištva, kakor tudi vsa stavbena dela.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

LJUBLJANA

Dunajska cesta (v lastni hiši)

Ustanovljena 1. 1900.

Delniška glavnica

Din 50,000.000.—

Rezervni zakladi

cirka Din 10,000.000.—

Poštni ček. račun: Ljubljana št. 10.509

Brzjavni naslov: Banka Ljubljana

Telefon številke: 261, 413, 502, 503 in 504

Se priporoča za vse
v bančno stroko spadajoče
posle

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metković, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Gorica, Trst

Agencija: Logatec

════════ *Zvezna* ════════
tiskarna in knjigoveznica v Celju

*se priporoča državnim uradom in drž. nameščencem. — Konkurira
glede cen in kakovosti dela.*

DOBER SVET ...

Ako želite pripraviti tečno in izdatno kavo, uporabljajte vedno že davno preizkušeni

„Pravi Franckov kavni pridatek“.

Radi jasnejšega razlikovanja od posnemkov, je sedaj v prometu „Pravi Frankov kavni pridatek“ v zabojčkih, ki so oviti z novo

rjavo - modro - belo etiketo,

na kateri se jasno izražajo znaki ime „Franck“
in „kavni mlinček“.

Kavarna in gostilna „LEON“ Ljubljana, Kolodvorska ulica 29

se priporoča zlasti potnikom z dežele, ki prihajajo s prvim vlakom, oziroma odhajajo z večernim vlakom, osobito lovцем in hribolazcem. — Kavarna je otvorjena vsaki dan že ob 4. uri zjutraj! Izvrstna vina. Izborna kuhinja. Prijetna zabava. Točna postrežba. Zmerne cene. — Salon za sestanke in društvene seje brezplačno!

Velika zaloga
vsakovrstnega

USNJA

čevljarskih in sedlar-
skih potrebščin vseh
vrst nudi po naj-
solidnejših cenah

Andrej Sever

Ljubljana

Stari trg števil. 30

tramvajska postaja Sv. Jakob
nasproti kavarne Zalaznik.

Anton Krisper, Ljubljana

Mestni trg 26

Stritarjeva ulica 3

**TRGOVINA GALANTERIJSKEGA BLAGA.
VELIKA ZALOGA ČEVLJEV!**

V VSEH SPECERIJSKIH PRODA-
JALNAH se dobi

JUHAN

najboljši pridatek k hrani.

Gospodinja!

Gospodinja!

Zahtevaj pri svojem trgovcu edino zdravstveno sladno
kavo, ker je redilna, okrepična in najceneja.

Izdelovanje sladne kave

**VIKTOR JARC, MARIBOR,
LAJTERSBERG.**

Tovarna perila
Mirko A. Marjanović d.d.

Beograd, Slavujška br. 6-10

Moderno urejena tovarna moškega in ženskega perila. Priporoča svoje prvovrstne izdelke. Cene nizke, blago izvrstno. Zalaga z blagom SAVEZ NAB. ZADR. DRŽ. USLUŽBENCEV v BEOGRADU in vse Nabavljalne zadruge po tovarn. ceni.

Skladišče je v **Kralja Milana ul. br. 53**, katero pošlje na zahtevo cenik poedincem franko in brezplačno.

!! ZAHTEVAJTE CENIK !!

Klobuke, čepice

srajce, dežnike in drugo modno blago kupite po najnižji ceni

„pri AMERIKANCU“

Ljubljana, Stari trg 10 — Ljubljana, Stari trg 10

K-u-p-u-j-e k-o-ž-e d-i-v-j-a-č-i-n-e.

Slovenski inteligent

zahteva le **milo** z znamko
in imenom

„SRNA“

ker je to najstarejši in
najboljši **domači proizvod**

Najboljše testenine v državi izdeluje

„CETINA“

največja jugoslov. tovarna v Omišu (Dalmacija)

Zaradi tega kupujejo vsi trgovci in zahtevajo vse gospodinje

„CETINA“ — testenine.

ZASTOPSTVA:

Ljubljana:
Paternost in Remic
Slomškova ul. 11

Maribor:
Stanko Pallas
Koroščeva 5

Tovarna kemijskih izdelkov

GRUBIĆ I DROBAC

prej Grubić i Pfeiffer, Dunaj.

ZAGREB, Gundulićeva ul. 17. Tel. inter. 26-39 Naslov za brz.: ADMIRAL.

Velečunjena gospa!

Velepoštovani gospod!

Ali ste že kdaj
poskusili čistiti
Vaše drago obu-
valo z našo

„ADMIRAL“ KREMO?

Bolje kakor vsaka
reklama pričalo
Vas bode, če tudi
samo eno poskusno
čišćenje, da je naša
„ADMIRAL“
krema res najboljša
ter je ne more nado-
mestiti nobena
druga krema.

„ADMIRAL“ KREMA

ima v sebi vse
dobre prednosti.

Naša krema se
izdeluje že čez 20 let
pod neprestanim
nadzorstvom prvo-
razrednega kemi-
čarja, in že glas
same tvrdke Vam
jamči, da prinesemo
na tržišče samo
tisto kar je najboljše.

Zahtevajte radi tega povsod
in rabite vedno le

„ADMIRAL“ KREMO,

odlikovano na prvih
svetovnih izložbah.

Z odličnim spoštovanjem

GRUBIĆ I DROBAC.

Navodilo za porabo: Obuvalo se najprej očisti od blata, potem se usnje tanko namaže z „Admiral“ kremo in okrtiči z mehko krtačo, vsled česar nastane hipoma prekrasen blesk. Ako se usnje na to še zbríše z mehko krpo, se blesk še stalno povečava.

Ustanovljeno leto 1872.

Telefon interurban št. 12.

Veletrgovina z mešanim blagom

Carl Schmidt, Maribor

Gospojna ulica 13

Tekoči račun: NARODNA BANKA SHS, podružnica Maribor. — Kr. poštni čekovni
urad: LJUBLJANA ST. 12.252.**„SARDINA“**

d. d. za konzerviranje morske ribe

SPLITTvornice: Komiža, Velaluka
Trpanj, Makarska i Postire**Producira:**Sardine, Skuše, Tunjino, Filete,
Filete smotane, riblju pastu itd.Garantirano najbolje
čisto maslinovo ulje

Zahtevajte ojenike!

Zahtevajte ojenike!

TOVARNA KANDITOV**FR. ROZMAN & Ko., Maribor**

∴ priporoča svoje prvovrstne kandite ∴

DELNIŠKA DRUŽBA PIVOVARNE

„UNION“

LJUBLJANA

priporoča svoje izborna DVOMARČNO
in HERKULES PIVO v sodčkih in
steklenicah, izdeluje tudi prvo-
vrstni kvas in špirit.

Cene zmerne Lastna knjigoveznica Postrežba točna

Priporoča se najtopleje cenjemu občinstvu za
izvršitev vseh uradnih in tržovskih
tiskovin od najpreprostejše
do najfinejše izdelave

TISKARNA

„MERKUR“

TRG.-IND. D. D.

Tiska knjige, časo-
pise, brošure, cenike, pravila,
tabele, posešnice, lepake, letake, raz-
glednice v eni in več barvah, kuverte, račune
LJUBLJANA, SIMON GREGORČIČEVA ULICA št. 13

Priporoča se

KAVARNA - BAR

„EMONA“

LJUBLJANA

JAN FIALA

kavarnar in restavrateur.

Na drobno!

Na drobno!

LEOPOLD GUSEL

Trgovina s špecerijo, koloni-
jalnimi in domačimi pridelki

MARIBOR

Koroška cesta 16

„PRI ČRNEM PSU“

Telefon 425

Na debelo!

Na debelo!

„SANA“

TVORICA ČOKOLADE

HOČE PRI MARIBORU

PRIPOROČA SVOJE IZDELKE.

S-i-d-o-l

najboljše sredstvo za čiščenje kovin

A-z-u-r-o-l

svetovno znano plavilo za perilo

L-o-d-i-s

edino dobra prava terpentinkrema za čevlje.

Z-a-h-t-e-v-a-j-t-e p-o-v-s-o-d-l

Prva bos.-herc. ročna in mehanična tkalnica
volne, pavole in kokosa

Sarajevo, Trumbićeva ulica 20 — Telefon 391

Proizvaja vse vrste kokosovih preprog v vsaki širini, oterače (brisala) za čevlje vsake velikosti in po posebni želji.

Zahtevajte ponudbe!

Zahtevajte ponudbe!

Iv. Jax in sin

Ljubljana Gosposvetska c. 2.

Najboljši šivalni, pletilni stroji.

Izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena l. 1867. Vezenje poučuje brezplačno. Posamezni deli koles in šivalnih strojev. 10 letna garancija.

Pisalni stroji »Adler« in »Urania«.

Ceniki zastoj in franko.

Kolesa iz prvih tovarn »Dürkopp, Styria, Waffenrad«. Začasno znižane cene!

ŠKERBEC & GASPARI, MARIBOR

trgovina z mešanim blagom in deželnimi pridelki

Naslov za brzojavke: ŠKERGAS.

Telefon interurbani 231.

➡ **Nakup fižola in orehov.** ➡

O BLEKE NA

O BROKE!

O. B MESTNI TRG 3
ERNATOVIĆ

A. ŠARABON
LJUBLJANA

UVOZ KOLONIJALNE ROBE
VELETRGOVINA Z DEŽELNIMI PRIDELKI
VELEPRAŽARNA ZA KAVO
MLINI ZA DIŠAVE
GLAVNA ZALOGA RUDNINSKIH VODA

Ustanovljeno
leta 1886

Ceniki na
razpolago

F. S. Lukas - Celje

Distillerie et Fabrique de Liqueurs

KAZALO.

	Stran
Koledar za navadno leto 1925	3
Kraljeva hiša Karagjorgjevičev	16
Miloš Štibler: Konzumne zadruge	17
Josip Beguš: Državni uslužbenci in združništvo	23
Dušan Letica: Pismo o mednarodni združni razstavi v Ganu	27
Vladimir Vujnović: Savez nabavljajčih zadruga držav- nih službenika	34
Kakšne koristi imamo od nabavljajne zadruge	38
R. P. B.: »Dobrota«	40
Pravila »Dobrote« — pododseka Nabavljajčke zadruge državnih uslužbencev v Brežicah	41
Josip Beguš: Naša kreditna zadruga	43
Navodilo, kako se ima urediti in izvajati kontrola in- kasov, terjatev in blaga pri nabavljajnih zadrugah državnih uslužbencev	47